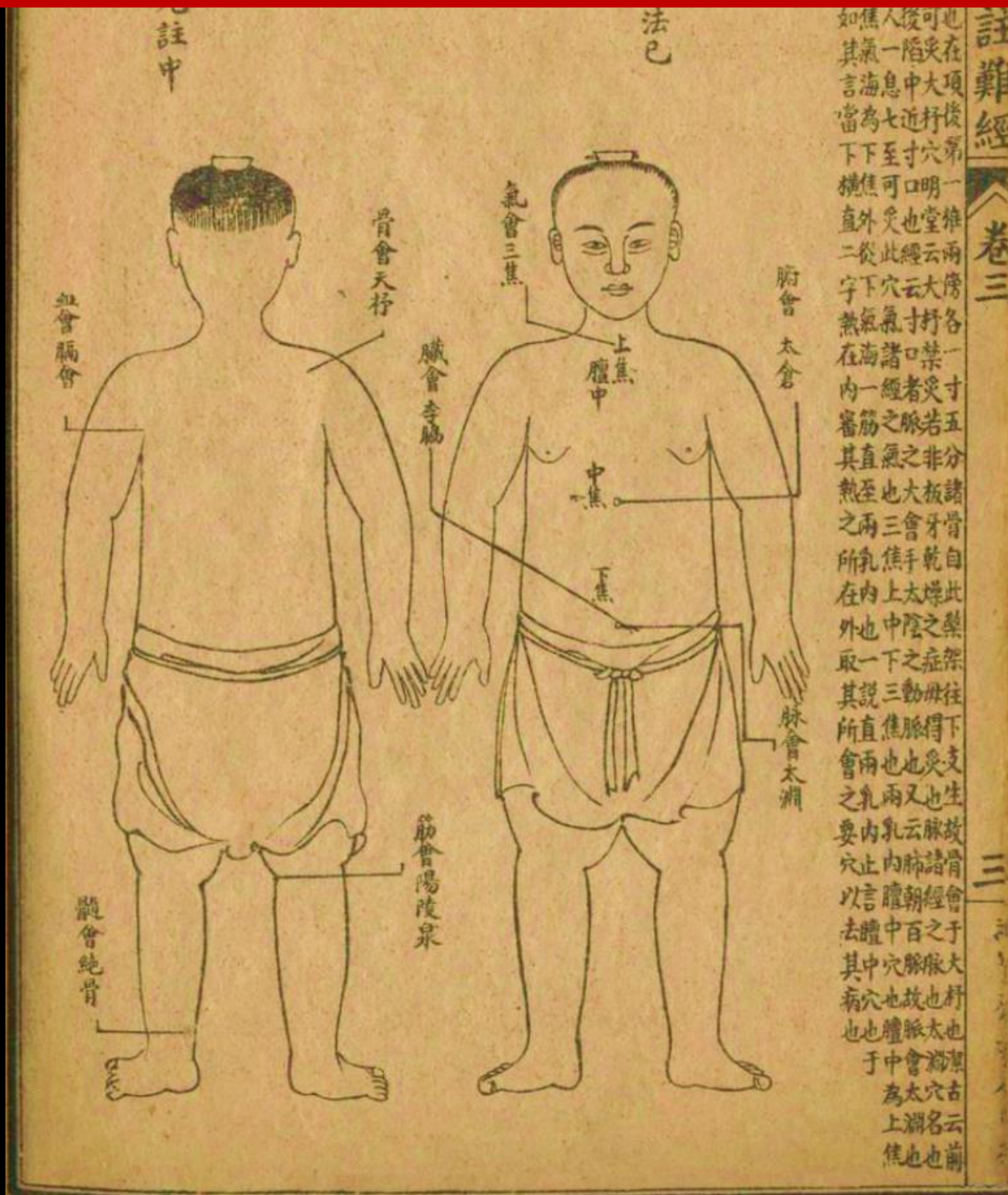

קאנון שמונים ואחת הקושיות של הקיסר הצהוב

黃帝八十一難經

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כל הזכויות בעברית שמורות 2020 לקהילת הרפואה הסינית בישראל

מחברי הספר: ניצן בנימין אורן, גיא סדן, אבי פלד, עומר בלסברג, מעין רזין, אופיר מיכאליס, יפעת קסטיאל, מיכל גילה, עדיאל אדר, אהוד סברדליק, נועם ברזילאי, בת ציון זינדברג, עירית ברקן, אורלי הדני נווה, טלי ורשבסקי, איריס קניג, יפעת סגל חיון, ענת ארד, אודי לוריא, אורית מנור אורבך, נעמי דרור, חיים טל, נתנאל כהן, נטע בסון, גלית רוזנשיין, גיא טרייבר, בעז אמיר, לינוי עזרא, לירון לוי וייס, חיים טל ואביב רוזנברג.

חל איסור לעשות כל שימוש בספר לרבות הדפסה, הפצה דיגיטלית וכל מדיה אחרת למטרת רווח.
מותר לצטט ו/או להעתיק חלקים מתוכנו של הספר תוך מתן קרדיט לקהילת המטפלים ברפואה סינית בישראל.

מותרת הדפסה של הספר לשימוש עצמי שלא למטרת רווח.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

תוכן עניינים

6.....	פרק 1 אבחון ביטויים של כלי הערוצים.....
6.....	קושייה מספר 1.....
6.....	קושייה מספר 2.....
7.....	קושייה מספר 3.....
8.....	קושייה מספר 4.....
9.....	קושייה מספר 5.....
10.....	קושייה מספר 6.....
10.....	קושייה מספר 7.....
11.....	קושייה מספר 8.....
12.....	קושייה מספר 9.....
12.....	קושייה מספר 10.....
13.....	קושייה מספר 11.....
14.....	קושייה מספר 12.....
14.....	קושייה מספר 13.....
16.....	קושייה מספר 14.....
19.....	קושייה מספר 15.....
22.....	קושייה מספר 16.....
24.....	קושייה מספר 17.....
25.....	קושייה מספר 18.....
27.....	קושייה מספר 19.....
28.....	קושייה מספר 20.....
28.....	קושייה מספר 21.....
29.....	קושייה מספר 22.....
29.....	קושייה מספר 23.....
31.....	קושייה מספר 24.....
34.....	פרק 2 הערוצים והחיבורים.....
34.....	קושייה מספר 25.....
34.....	קושייה מספר 26.....
35.....	פרק 3 שמונת כלי הערוצים המיוחדים.....
35.....	קושייה מספר 27.....
36.....	קושייה מספר 28.....
37.....	קושייה מספר 29.....
38.....	פרק 4 הצ'י הפורה, המגן ושלושת המחממים.....

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

38	קושייה מספר 30
38	קושייה מספר 31
40	פרק 5 האיברים האוצרים והמאפסנים ותופעותיהם
40	קושייה מספר 32
40	קושייה מספר 33
41	קושייה מספר 34
42	קושייה מספר 35
43	קושייה מספר 36
44	קושייה מספר 37
46	פרק 6 מידות האיברים האוצרים והמאפסנים
46	קושייה מספר 38
46	קושייה מספר 39
47	קושייה מספר 40
47	קושייה מספר 41
48	קושייה מספר 42
49	קושייה מספר 43
50	קושייה מספר 44
50	קושייה מספר 45
51	קושייה מספר 46
51	קושייה מספר 47
53	פרק 7 העדר ועודף נכון ומשובש
53	קושייה מספר 48
54	קושייה מספר 49
56	קושייה מספר 50
57	קושייה מספר 51
57	קושייה מספר 52
59	פרק 8 מעבר המחלות באיברים האוצרים והמאפסנים
59	קושייה מספר 53
60	קושייה מספר 54
61	פרק 9 הצטברויות וריכוזים באיברים האוצרים והמאפסנים
61	קושייה מספר 55
61	קושייה מספר 56
64	פרק 10 חמשת הפרשות ופגיעת קור
64	קושייה מספר 57
64	קושייה מספר 58

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

65	קושייה מספר 59
66	קושייה מספר 60
67	פרק 11 אשף, רב אומן, מיומן ופיקח
67	קושייה מספר 61
68	פרק 12 בארות ופלגים של האיברים האוצרים והמאפסנים
68	קושייה מספר 62
68	קושייה מספר 63
68	קושייה מספר 64
69	קושייה מספר 65
69	קושייה מספר 66
71	קושייה מספר 67
71	קושייה מספר 68
72	קושייה מספר 69
72	קושייה מספר 70
73	קושייה מספר 71
73	קושייה מספר 72
74	קושייה מספר 73
74	קושייה מספר 74
76	פרק 13 מילוי וניקוז בעזרת מחטים
76	קושייה מספר 75
76	קושייה מספר 76
77	קושייה מספר 77
77	קושייה מספר 78
78	קושייה מספר 79
79	קושייה מספר 80
79	קושייה מספר 81

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

פרק 1 אבחון ביטויים של כלי הערוצים

קושייה מספר 1

一難曰：十二經皆有動脈，獨取寸口，以決五藏六府死生吉凶之法，何謂也？

然：寸口者，脈之大會，手太陰之脈動也。人一呼脈行三寸，一吸脈行三寸，呼吸定息，脈行六寸。人一日一夜，凡一萬三千五百息，脈行五十度，周於身。漏水下百刻，榮衛行陽二十五度，行陰亦二十五度，為一周也，故五十度復會於手太陰。寸口者，五藏六府之所終始，故法取於寸口也。

בכל תריסר הערוצים קיים [אזור בו מורגשת] תנועה בכל כלי [הערוצים], אך [למרות זאת] משתמשים רק בפתח הצון כעיקרון בחינת חיים ומוות, [וצפי החלמה] חיובי או שלילי של חמשת [האיברים] האוצרים וששת [איברים], מה משמעות הדבר?

כך: פתח הצון הוא [מקום] ההיאספות הגדול של כלי [הערוצים], [מקום] תנועת [פעימת צ"י] בכלי [ערוץ] טאי יאנג של היד. בנשיפה אחת של האדם [הצ"י] בערוץ נע שלושה צון, בשאיפה אחת [הצ"י] בערוץ נע שלושה צון, בנשיפה ושאיפה המהווים נשימה [אחת], [הצ"י] בערוץ נע שישה צון. [במהלך] יום אחד ולילה אחד, האדם לרב נושם 13500 נשימות, [במהלך זמן זה הצ"י] בערוץ נע 50 הקפות, סובב בגוף [במשך הזמן שלוקח] למים לטפטף [ולחזיזי מחוג מדידה] כ-100 שנתות. [הצ"י] הפורה והמגן נעים 25 הקפות ביאנג, גם ביין הם נעים 25 הקפות, זהו סבב אחד. לכן לאחר 50 הקפות הם שבים להיאסף בטאי יין של היד. פתח הצון הוא ההתחלה והסוף של חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים, ולכן [בחינת החיים והמוות, וצפי החלמה חיובי או שלילי של חמשת האיברים האוצרים וששת האיברים המאפסנים] נלקחת על סמך פתח הצון.

קושייה מספר 2

二難曰：脈有尺寸，何謂也？

然：尺寸者，脈之大要會也。從關至尺是尺內，陰之所治也；從關至魚際是寸內，陽之所治也。故分寸為尺，分尺為寸。故陰得尺內一寸，陽得寸內九分，尺寸終始一寸九分，故曰尺寸也。

[באזור חישת פעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] יש צ"ה וצון, מה משמעותם?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: צ'ה וצון הם מקום המפגש הגדול של [כל] כלי [הערוצים בגוף]. [מעמדת] גואן ועד [עמדת] צ'ה זה [מקטע שנחשב למקטע] שבתוך [מקטע ממפרק כף היד ועד גומץ המרפק שנקרא] צ'ה, זה אזור שנמצא תחת ניהולו של היין.

[מעמדת] גואן ועד "גבול [בטן] הדג" [שבבסיס האגודל] זה [מקטע שנחשב כמקטע] שבתוך צון, זה אזור שנמצא תחת ניהולו של היאנג. לפיכך [האזור כולו של האמה] מחולק לצון [ומה שנותר] זה צ'ה, [האזור כולו של האמה] מחולק לצ'ה [ומה שנותר] זה צון. על כן [באבחון מצבו של] היין הוא מקבל [לאבחנת דופק] צון אחד מתוך [האזור הגדול שנקרא] צ'ה, [באבחון מצבו של] היאנג הוא מקבל [לאבחנת דופק] תשעה פן מתוך [האזור שנקרא] צון. [אזור אבחון הדופק שנקרא בשם] צ'ה צון, מתחילתו ועד סופו, [אורכו] צון אחד ותשעה פן, על כן נקרא בשם צ'ה צון.

קושייה מספר 3

三難曰：脈有大過，有不及，有陰陽相乘，有覆有溢，有關有格，何謂也？

然：關之前者，陽之動，脈當見九分而浮。過者，法曰大過；減者，法曰不及。遂上魚爲溢，爲外關內格，此陰乘之脈也。

關以後者，陰之動也，脈當見一寸而沉。過者，法曰大過；減者，法曰不及。遂入尺爲覆，爲內關外格，此陽乘之脈也。故曰覆溢，是其真藏之脈，人不病而死也。

[לפעימת הצ'י] בכלי [הערוצים] יש [מספר ביטויים], יש "חריגת יתר" ו"בלתי מספיק", יש השתלטות הדדית של יין ויאנג, יש "היפוך" ויש "הצפה", יש "כיסוי" ויש "התנגדות" מה משמעות הדברים?

כך: החלק שלפני [עמדת דופק] גואן הוא [אזור] תנועה [שמזוהה עם] יאנג. [פעימת הצ'י] אמורה להראות ב-9 פן [מתוך 10 הפן שבצון אחד] ולצוף [אל פני השטח]. [אם היא] חורגת [מעבר ל-9 פן] זה נקרא "חריגת יתר". [אם היא] פחותה [מ-9 פן] זה נקרא "בלתי מספיק". אם [הפעימה] עולה אל [גבעת האגודל שמכונה בשם בטן] הדג זוהי הצפה, זוהי סגירה בחוץ והתנגדות בפנים, זאת [פעימת צ'י] בכלי הערוצים, [שמייצגת מצב בו] היין משתלט [על אזור של היאנג].

החלק שאחרי [עמדת דופק] גואן הוא [אזור] תנועה [שמזוהה עם] יין. [פעימת הצ'י] אמורה להראות בצון אחד ולשקוע [אל העומק]. [אם היא] חורגת [מעבר לצון אחד] זה נקרא "חריגת יתר". [אם היא] פחותה [מצון אחד] זה נקרא "בלתי מספיק". אם [הפעימה] עולה אל הזרוע זהו כיסוי, זוהי סגירה בפנים והתנגדות בחוץ, זאת [פעימת צ'י] בכלי הערוצים, [שמייצגת מצב בו] היאנג משתלט [על אזור של היין]. לפיכך נאמר שהיפוך והצפה הם [פעימת הדופק] האמיתית של [האיבר] האוצר, בכלי הערוצים. האדם ימות על אף שאינו חולה.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 4

四難曰：脈有陰陽之法，何謂也？

然：呼出心與肺，吸入腎與肝，呼吸之間，脾受穀味也，其脈在中。浮者陽也，沉者陰也，故曰陰陽也。

心肺俱浮，何以別之？

然：浮而大散者，心也；浮而短濇者，肺也。

腎、肝俱沉，何以別之？

然：牢而長者，肝也；按之濡，舉指來實者，腎也。脾者中州，故其脈在中，是陰陽之法也。

脈有一陰一陽，一陰二陽，一陰三陽；有一陽一陰，一陽二陰，一陽三陰。如此之言，寸口有六脈俱動耶？

然：此言者，非有六脈俱動也，謂浮、沉、長、短、滑、濇也。浮者陽也，滑者陽也，長者陽也；沉者陰也，短者陰也，濇者陰也。所謂一陰一陽者，謂脈來沉而滑也；一陰二陽者，謂脈來沉滑而長也；一陰三陽者，謂脈來浮滑而長，時一沉也。所言一陽一陰者，謂脈來浮而濇也；一陽二陰者，謂脈來長而沉濇也；一陽三陰者，謂脈來沉濇而短，時一浮也。各以其經所在，名病逆順也。

יש עיקרון על פיו [ניתן לסווג את פעימת הצי"] בכלי [הערוצים] לייזן ויאנג. מה משמעות הדבר?

כך: נשיפה החוצה [משויכת ליאנג וקשורה] ללב ולריאות; שאיפה פנימה [משויכת לייזן וקשורה] לכליות ולכבד. בתווך שבין נשיפה לשאיפה הטחול מקבל את [צי"] הדגן; [מיקום ביטוי השפעתו] בכלי [הערוץ] באמצע [הדרך בין ציפה ושקיעה]. ציפה היא יאנג ושקיעה היא ייזן. לכן מדובר על [סיווג לפי] ייזן ויאנג.

[פעימות הצי"] הלב ושל הריאות שתיהן צפות [ושטחיות]; כיצד נבדיל ביניהן?

כך: [פעימת צי"] שבאה לידי ביטוי כדופק [גדול ומתפזר] למלא את הכלים, מייצגת את [הלב]. [פעימת צי"] שבאה לידי ביטוי כדופק [קצר ומחוספס] מייצגת את [הריאות].

[פעימות הצי"] הכליות ושל הכבד שתיהן שוקעות [ועמוקות]; כיצד נבדיל ביניהן?

כך: [פעימת צי"] שבאה לידי ביטוי כדופק [רך] כספוג, תחת לחיצה [אל העומק], ולאחר הרמת האצבע באה [כדופק] עודף [מייצגת את] הכליות. הטחול הוא האזור המרכזי, על כן [פעימת הצי] שלון בכלי [הערוץ] נמצאת באמצע [בין השטחי והעמוק]. זהו עיקרון [האבחון לפי] ייזן ויאנג.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[פעִימת הצי"י] בכלי [הערוצים], כך נאמר, [יכולה להתבטא] כ"יין אחד ויאנג אחד", [או] "יין אחד ושני יאנג", [או] "יין אחד ושלושה יאנג", [או שיכולה להתבטא] כ"יאנג אחד ויין אחד" [או] "יאנג אחד ושני יין" [או] "יאנג אחד ושלושה יין", האם [פירוש הדבר] שבפתח הצון יש תנועה בו-זמנית של שישה [ביטויי פעימת צי"י] של כלי [הערוצים]?

כך: אין משמעות אמירה זו שבפתח הצון יש תנועה בו-זמנית של שישה [ביטויי פעימת צי"י] של כלי [הערוצים]? הכוונה היא [שיש פעימות צי"י שניתן להרגיש] צפות [אל פני השטח] או שוקעות [אל העומק], או שהינן ארוכות או קצרות, חלקות או מחוספסות.

[דופק] צף הוא יאנג, [דופק] חלקלק הוא יאנג, [דופק] ארוך הוא יאנג. [דופק] שוקע הוא יין, [דופק] מחוספס הוא יין, [דופק] קצר הוא יין.

"יין אחד ויאנג אחד" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] שוקע [יין] וחלק [יאנג]. "יין אחד ושני יאנג" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] שוקע, חלק וארוך, "יין אחד ושלושה יאנג" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] צף, חלק, ארוך ולעיתים שוקע.

"יאנג אחד ויין אחד" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] צף ומחוספס.

"יאנג אחד ושני יין" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] ארוך, שוקע מחוספס.

"יאנג אחד ושלושה יין" פירושו [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] מגיעה [כדופק] שוקע, מחוספס וקצר ולעיתים צף.

בכל מקרה, [יש להחליט] מה המחלה [על בסיס זיהוי שינויי דופק] במיקומו [היחסי המשויך] לכל ערוץ [בתוך כלי הערוץ בפתח הצון, ולזהות] מרידה [בכיוון התפתחות המחלה] או השתלבות [בכיוון התקין של התפתחותה].

קושייה מספר 5

五難曰：脈有輕重，何謂也？

然：初持脈，如三菽之重，與皮毛相得者，肺部也。如六菽之重，與血脈相得者，心部也。如九菽之重，與肌肉相得者，脾部也。如十二菽之重，與筋平者，肝部也。按之至骨，舉指來疾者，腎也。故曰輕重也。

[בלחיצה על] כלי [הערוצים לאבחון דופק יש] הבדלים בעוצמה, מה זה אומר?

כך: הלחיצה הראשונית על כלי [הערוץ צריכה להיות בעוצמה] ששווה למשקל 3 פולי שעועית, [בעומק] שווה ערך לעור ופלומת [שיער העור, זה] אזור [העומק המשויך] לריאות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[אם הלחיצה בעוצמה] ששווה למשקלם של 6 פולי שעועית, [בעומק] שווה ערך לכלי הדם [זה] אזור [העומק המשוך] ללב.

[אם הלחיצה בעוצמה] ששווה למשקלם של 9 פולי שעועית, [בעומק] שווה ערך לשרירים והבשר [זה] אזור [העומק המשוך] לטחול.

[אם הלחיצה בעוצמה] שדומה למשקלם של 12 פולי שעועית, [בעומק] מקביל לגידים [זה] אזור [העומק המשוך] לכבד.

בלחיצה שמגיעה עד לעצמות ובהרמת האצבעות [לשחרר מעט לחץ, הדופק] מגיע בזריזות [זה] אזור [העומק המשוך] לכליות.

לכן דובר על [לחיצה] קלה וכבדה.

קושייה מספר 6

六難曰：脈有陰盛陽虛，陽盛陰虛，何謂也？

然：浮之損小，沉之實大，故曰陰盛陽虛。沉之損小，浮之實大，故曰陽盛陰虛，是陰陽虛實意也。

כלי [הערוצים יכולים להתבטא] כיון שופע ויאנג נעדר או יאנג שופע ויין נעדר, מה המשמעות?
כך: [יש פעימה] קטנה ומתמעטת [באזור השטחי] הצף [ופעימה] גדולה ועודפת [באזור העמוק] השוקע, על כן נאמר שהינה יין שופע ויאנג נעדר. [יש פעימה] קטנה ומתמעטת [באזור העמוק] השוקע, [ופעימה] גדולה ועודפת [באזור השטחי] הצף, על כן נאמר שהינה יאנג שופע ויין נעדר. זאת הכוונה לעודף-העדר ויין-יאנג.

קושייה מספר 7

七難曰：經言少陽之至，乍小乍大，乍短乍長；陽明之至，浮大而短；太陽之至，洪大而長；太陰之至，緊大而長；少陰之至，緊細而微；厥陰之至，沉短而敦。此六者，是平脈邪？將病脈邪？

然：皆王脈也。

其氣以何月，各王幾日？

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

然：冬至之後，得甲子少陽王，復得甲子陽明王，復得甲子太陽王，復得甲子太陰王，復得甲子少陰王，復得甲子厥陰王。王各六十日，六六三百六十日，以成一歲。此三陽三陰之王時日大要也。

[בכתבים] הקלאסיים נאמר שהגעתו של [צ'י] שאו יאנג [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא לפעמים קטנה ולפעמים גדולה, לפעמים קצרה ולפעמים ארוכה.

הגעתו של [צ'י] יאנג מינג [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא ציפה, גדולה וקצרה.

הגעתו של [צ'י] תאי יאנג [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא שיטפון גדול וארוך.

הגעתו של [צ'י] תאי יין [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא הדוקה, גדולה וארוכה.

הגעתו של [צ'י] שאו יין [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא הדוקה, חוטית וזעירה.

הגעתו של [צ'י] ג'ואה יין [וביטויו בדופק בכלי הערוצים] היא שקיעה, קצרה ונדיבה.

האם שש אלו הן [דופק] כלי [ערוצים] רגיל או [דופק] מחלה בכלי [הערוצים]?

כך: כל אלו הם [דופק] משגשג בכלי [הערוצים].

לכמה ימים ובאילו חודשים משגשג כל אחד מצ'י אלו?

כך: לאחר שיא החורף בזמן של [גזע] ראשון [וענף] ראשון, שאו יאנג משגשג.

שוב מגיע [סבב חדש של גזע] ראשון [וענף] ראשון, יאנג מינג משגשג.

שוב מגיע [סבב חדש של גזע] ראשון [וענף] ראשון, תאי יאנג משגשג.

שוב מגיע [סבב חדש של גזע] ראשון [וענף] ראשון, תאי יין משגשג.

שוב מגיע [סבב חדש של גזע] ראשון [וענף] ראשון, שאו יין משגשג.

שוב מגיע [סבב חדש של גזע] ראשון [וענף] ראשון, ג'ואה יין משגשג.

כל אחד מאלו משגשג במשך 60 יום, שש [פעמים] שש [נותן] שלוש מאות ושישים ימים, שמהווים שנה אחת. אלו הנקודות המהותיות של מועדי הימים בהם שלושת היין ושלושת היאנג משגשגים.

קושייה מספר 8

八難曰：寸口脈平而死者，何謂也？

然：諸十二經脈者，皆係於生氣之原。所謂生氣之原者，謂十二經之根本也，謂腎間動氣也。此五藏六府之本，十二經脈之根，呼吸之門，三焦之原。一名守邪之神。故氣者，人之根本也，根絕則莖葉枯矣。寸口脈平而死者，生氣獨絕於內也。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[התנועה] בכלי [הערוץ באזור] פי-הצון מאוזנת, אך [למרות זאת המטופל] נפטר. מה המשמעות הדבר?

כך: כל תריסר כלי הערוצים מקושרים למקור יצירת הצי. מה שמכונה "מקור צי היצירה" הוא השורש והבסיס של תריסר הערוצים, הוא "הצי הנע בתוך שבין הכליות". [צי] זה הוא הבסיס של חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים; הוא השורש לתריסר כלי הערוצים; הוא השער לנשימה והמקור לתלת מחמם. שם נוסף שלו הוא "הנפש ששומרת כנגד הפתגון". לפיכך הצי [שנע בתוך שבין הכליות] הוא השורש והיסוד של [ישות] האדם. כאשר השורש נגדע, הגבעול והעלים קמלים [ונובלים]. [כאשר התנועה] בכלי [הערוץ באזור] פי-הצון מאוזנת, אך [למרות זאת המטופל] נפטר, זהו [תוצר] גדיעה של צי היצירה בפנים.

קושייה מספר 9

九難曰：何以別知藏府之病耶？

然：數者府也，遲者藏也。數則爲熱，遲則爲寒。諸陽爲熱，諸陰爲寒。故以別知藏府之病也。

כיצד מבדילים בין מחלות [איבר] אוצר [ומחלות איבר] מאפסן?

תשובה: [דופק] מהיר הוא [סממן למחלה באיבר] פו, [דופק] מאחר הוא [סממן למחלה באיבר] אוצר. [כאשר הדופק] מהיר זהו חום, [כאשר הדופק] מאחר זהו קור. כל היאנג הינם חום, כל היין הינם קור. על ידי כך מבדילים בין מחלות [איברים] אוצרים [ואיברים] מאפסנים.

קושייה מספר 10

十難曰：一脈爲十變者，何謂也？

然：五邪剛柔相逢之意也。假令心脈急甚者，肝邪干心也；心脈微急者，膽邪干小腸也；心脈大甚者，心邪自干心也；心脈微大者，小腸邪自干小腸也；心脈緩甚者，脾邪干心也；心脈微緩者，胃邪干小腸也；心脈瀋甚者，肺邪干心也；心脈微瀋者，大腸邪干小腸也；心脈沉甚者，腎邪干心也；心脈微沉者，膀胱邪干小腸也。五藏各有剛柔邪，故令一脈輒變爲十也。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[לפעימת ציי] בכלי [הערוצים] יש עשרה הגוונים אפשריים. מדוע זה כך?
כך: הכוונה היא [שיש הגוונים של הדופק כתוצאה מהשפעת] חמשת הפתוגנים [ביחסי האיברים לפי חמש הפאזות] לפי פגישה הדדית רכה או נוקשה. לדוגמא:
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב דוחק מאד, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת הלב על ידי פתוגן הכבד.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מעט דוחק, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת המעי הדק על ידי פתוגן כיס המרה.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב גדול מאד, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת הלב על ידי פתוגן של הלב עצמו.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מעט גדול, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת המעי הדק על ידי פתוגן של המעי הדק עצמו.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מתון מאד, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת הלב על ידי פתוגן הטחול.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מעט מתון, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת המעי הדק על ידי פתוגן הקיבה.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מחוספס מאד, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת הלב על ידי פתוגן הריאות.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מעט מחוספס, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת המעי הדק על ידי פתוגן המעי הגס.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב שוקע מאד, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת הלב על ידי פתוגן הכליות.
[אם הדופק] בכלי [הערוץ בעמדת] הלב מעט שוקע, [זה הגוון שנוצר] מתקיפת המעי הדק על ידי פתוגן שלפוחית השתן.
לכל אחד מחמשת [האיברים] האוצרים יש [חמישה] פתוגנים נוקשים [וחמישה] רכים, לכן [בעמדת דופק] אחת של כלי [הערוצים] יש עשרה הגוונים.

קושייה מספר 11

十一難曰：經言脈不滿五十動而一止，一藏無氣者，何藏也？

然：人吸者隨陰入，呼者因陽出。今吸不能至腎，至肝而還，故知一藏無氣者，腎氣先盡也。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שאם התנועה בכלי הערוצים פוסקת פעם אחת טרם הסתיימו חמישים סבבים, זה מכיוון שלאחד מהאיברים האוצרים אין צ"י, באיזה איבר אוצר מדובר?

כך: [הצ"י] שהאדם שואף, נכנס דרך [האיברים האוצרים] היינים. [הצ"י שהאדם] נושף, יוצא דרך [האיברים המאפסנים] היאנגים. [במקרה המתואר] הפעם, [הצ"י] שנשאף אינו מסוגל להגיע אל הכליות; שב [על עקבותיו] לאחר שמגיע אל הכבד. על כן יודעים [שהאיבר] האוצר, בו אין צ"י, הוא הכליות, שהצ"י שלהן פג ראשון.

קושייה מספר 12

十二難曰：經言五藏脈已絕於內，用鍼者反實其外；五藏脈已絕於外，用鍼者反實其內。內外之絕，何以別之？

然：五藏脈已絕於內者，腎肝氣已絕於內也，而醫反補其心肺；五藏脈已絕於外者，其心肺脈已絕於外也，而醫反補其腎肝。陽絕補陰，陰絕補陽，是謂實實虛虛，損不足益有餘。如此死者，醫殺之耳。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שכאשר הצ"י] בכלי הערוצים של חמשת [האיברים] האוצרים נגדע מן הפנים, שימוש במחט, דווקא [בניגוד למצופה] יגרום לעודף בחוץ. כאשר [הצ"י] בכלי הערוצים של חמשת [האיברים] האוצרים נגדע מן החוץ, שימוש במחט, דווקא [בניגוד למצופה] יגרום לעודף בפנים. כיצד מבחינים בין גדיעה פנימית וחיצונית?

כך: "[הצ"י] בכלי [הערוצים] של חמשת האיברים האוצרים נגדע מן הפנים" משמע הצ"י של הכליות והכבד נגדע בפנים, אך הרופא דווקא [בניגוד לנחוץ] ממלא את הצ"י של הריאות והלב. "[הצ"י] בכלי [הערוצים] של חמשת האיברים האוצרים מן החוץ" משמע שהצ"י של הלב והריאות נגדע בחוץ, אך הרופא דווקא [בניגוד לנחוץ] ממלא את הצ"י של הכליות והכבד. מילוי [האיברים האוצרים] היינים [כאשר צ"י האיברים האוצרים] היאנגים נגדע, או מילוי [האיברים האוצרים] היאנגים [כאשר צ"י האיברים האוצרים היינים] נגדע, מכונה בשם גרימת עודף במקרה של עודף וגרימת העדר במקרה של העדר, גרימת נזק [כאשר] אין מספיק והעמסה כאשר יש עודף. אם מישהו מת בעקבות זאת, זאת [אשמת] הרופא שהרג את המטופל.

קושייה מספר 13

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

十三難曰：經言見其色而不得其脈，反得相勝之脈者即死，得相生之脈者，病即自己。色之與脈當參相應，爲之奈何？

然：五藏有五色，皆見於面，亦當與寸口、尺內相應。假令色青，其脈當弦而急；色赤，其脈浮大而散；色黃，其脈中緩而大；色白，其脈浮濇而短；色黑，其脈沉濇而滑。此所謂五色之與脈，當參相應也。

脈數，尺之皮膚亦數；脈急，尺之皮膚亦急；脈緩，尺之皮膚亦緩；脈濇，尺之皮膚亦濇；脈滑，尺之皮膚亦滑。

藏各有聲、色、臭、味，當與寸口、尺內相應，其不相應者病也。假令色青，其脈浮濇而短，若大而緩爲相勝；浮大而散，若小而滑爲相生也。經言知一爲下工，知二爲中工，知三爲上工。上工者十全九，中工者十全八，下工者十全六，此之謂也。

[בכתובים] הקלאסיים נאמר שאם רואים [גוון] צבע [של פאזה אחת על חזות האדם] אך לא מקבלים [פעימת צי'] בכלי [הערוצים], שתואמת לפאזה אליה משויך הגוון] אלא דווקא מקבלים [פעימת צי'] בכלי [הערוצים], שתואמת לפאזה שמנצחת את הפאזה אליה משויך הגוון], ימות. אם מקבלים [פעימת צי'] בכלי [הערוצים], שתואמת לפאזה שיוצרת את הפאזה אליה משויך הגוון], המחלה תגיע לסיומה מעצמה. [גוון] הצבע [ופעימת הצי'] בכלי [הערוצים] אמורים להיות מותאמים. איך עושים זאת?

כך: חמשת [גוונים] הצבע של חמשת [האיברים] האוצרים נראים כולם על גבי הפנים. הם אמורים להיות תואמים [לפעימת הצי'] בפתח הצוץ וגם [למצב העור בחלק] הפנימי של האמה.

למשל, [אם רואים] גוון ירקרק, [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] שלו אמורה להיות [של דופק] מיתרי ומתוח.

[במקרה של] גוון אדום, [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] שלו אמורה להיות [של דופק] צף, גדול ומפוזר.

[במקרה של] גוון צהוב, [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] שלו אמורה להיות [של דופק] מתון וגדול.

[במקרה של] גוון לבן, [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] שלו אמורה להיות [של דופק] צף, מחוספס וקצר.

[במקרה של] גוון שחור, [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] שלו אמורה להיות [של דופק] שוקע, מחוספס וחלק.

זה מה שנקרא [גוון] הצבע [ופעימת הצי'] בכלי [הערוצים] אמורים להיות מותאמים.

אם [פעימת הצי'] בכלי [הערוצים] היא דופק מהיר, העור [של החלק הפנימי] של האמה גם הוא [תואם לדופק] מהיר [ומרגיש חם].

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

אם [פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא דופק] דוחק, העור [של החלק הפנימי] של האמה גם הוא [תואם לדופק] דוחק [ומרגיש מתוח].

אם [פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא דופק] מתון, העור [של החלק הפנימי] של האמה גם הוא [תואם לדופק] מתון [ומרגיש רפוי].

אם [פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא דופק] מחוספס, העור [של החלק הפנימי] של האמה גם הוא [תואם לדופק] מחוספס [ומרגיש נוקשה].

אם [פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא דופק] חלקלק, העור [של החלק הפנימי] של האמה גם הוא [תואם לדופק] חלקלק [ומרגיש שמנוני].

לכל אחד מחמשת [האיברים] האֶוֹצְרִים יש קול, [גוון] צבע, ריח וטעם שאמורים להתאים [לפעימת הדופק] בפתח הצוון [ולעור בחלק] הפנימי של האמה, אם אין התאמה זה [סימן] למחלה.

לדוגמה, [במקרה של] גֶּוֹן ירוק, [אך פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא של דופק המתכת] צף, מחוספס וקצר, או [דופק האדמה] גדול ומתון זה [יצביע על השפעה של פאזה ביחסי] ניצחון הדדי. [אם פעימת הצי] בכלי [הערוצים היא של דופק האש] צף, גדול ומפוזר, או [דופק המים] קטן וחלקלק זה [יצביע על השפעה של פאזה ביחסי] יצירה הדדית.

[בכתבים] הקלאסיים נאמר [שהרופא] שבקיא [בסימן אבחנתי] אחד הוא בעל מלאכה נחות. [הרופא] שבקיא בשני [סימנים אבחנתיים] הוא בעל מלאכה בינוני. [הרופא] שבקיא בשלושת [הסימנים האבחנתיים] הוא בעל מלאכה עילאי. בעל המלאכה העילאי מרפא תשעה מתוך עשרה [מטופלים]. בעל המלאכה הבינוני מרפא שמונה מתוך עשרה [מטופלים]. בעל המלאכה הנחות מרפא שישה מתוך עשרה [מטופלים].

קושייה מספר 14

十四難曰：脈有損至，何謂也？

然：至之脈，一呼再至曰平，三至曰離經，四至曰奪精，五至曰死，六至曰命絕，此死之脈。何謂損？一呼一至曰離經，二呼一至曰奪精，三呼一至曰死，四呼一至曰命絕。此謂損之脈也。至脈從下上，損脈從上下也。

損脈之爲病奈何？

然：一損損於皮毛，皮聚而毛落；二損損於血脈，血脈虛少，不能榮於五藏六府也；三損損於肌肉，肌肉消瘦，飲食不爲肌膚；四損損於筋，筋緩不能自收持；五損損於骨，骨痿不能起於床。反此者，至於收病也。從上下者，骨痿不能起於床者死；從下上者，皮聚而毛落者死。

治損之法奈何？

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

然：損其肺者，益其氣；損其心者，調其榮衛；損其脾者，調其飲食，適寒溫；損其肝者，緩其中；損其腎者，益其精，此治損之法也。

脈有一呼再至，一吸再至；有一呼三至，一吸三至；有一呼四至，一吸四至；有一呼五至，一吸五至；有一呼六至，一吸六至；有一呼一至，一吸一至；有再呼一至，再吸一至；有呼吸再至。脈來如此，何以別知其病也？

然：脈來一呼再至，一吸再至，不大不小曰平。一呼三至，一吸三至，為適得病，前大後小，即頭痛目眩，前小後大，即胸滿短氣。一呼四至，一吸四至，病欲甚，脈洪大者，苦煩滿，沉細者，胸中痛，滑者傷熱，濇者中霧露。一呼五至，一吸五至，其人當困，沉細夜加，浮大晝加，不大不小，雖困可治，其有大小者為難治。一呼六至，一吸六至，為死脈也，沉細夜死，浮大晝死。一呼一至，一吸一至，名曰損，人雖能行，猶當著床，所以然者，血氣皆不足故也。再呼一至，呼吸再至，名曰無魂，無魂者當死也，人雖能行，名曰行尸。

上部有脈，下部無脈，其人當吐，不吐者死。上部無脈，下部有脈，雖困無能為害也。所以然者，譬如人之有尺，樹之有根，枝葉雖枯槁，根本將自生。脈有根本，人有元氣，故知不死。

בכלי הערוצים יש [פעימת צ'י] "פגועה" או "מגיעה", מה זה אומר?

כך: תנועה "מגיעה" בכלים כשהיא מגיעה פעם נוספת במהלך נשיפה אחת היא נחשבת מאוזנת. אם מגיעה שלוש פעמים היא נחשבת "עוזבת את הערוץ/השגרה", אם מגיעה ארבע פעמים נחשבת "גזלת תמצית", אם מגיעה חמש פעמים נקראת "מוות". אם מגיעה שש פעמים נקראת "גדיעת צוהגורל". אלו [פעימות הצ'י] הפגועות בכלים. [כשיש פעימת צ'י] "מגיעה" בכלים [המחלה עוברת מהאיברים האוצרים] שלמעלה [לא לו] שלמטה. [כשיש פעימת צ'י] "פגועה" בכלים [המחלה עוברת מהאיברים האוצרים] שלמטה [לא לו] שלמעלה.

מה [מהלך] המחלה של [פעימת צ'י] "פגועה" בכלים?

כך: [הרמה] הראשונה של [פעימת צ'י] "פגועה" [בכלים] היא פגיעה בעור ופלומתו, העור מתכווץ והשיער נושר.

[הרמה] השנייה של [פעימת צ'י] "פגועה" [בכלים] היא פגיעה בכלי הדם, כלי הדם יהיו ריקים או [שיכילו] מעט ולא יוכלו להפרות את חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים.

[הרמה] השלישית של [פעימת צ'י] "פגועה" [בכלים] היא פגיעה בשרירים ובבשר, השרירים והבשר יתמעטו לרזון, משקה ומזון לא יהפכו לשרירים ועור.

[הרמה] הרביעית של [פעימת צ'י] "פגועה" [בכלים] היא פגיעה בגידים, הגידים ירפו ולא יוכלו לאסוף ולתמוך בעצמם [בשלד].

[הרמה] החמישית של [פעימת צ'י] "פגועה" [בכלים] היא פגיעה בעצמות, העצמות ידלדלו ולא יוכלו לקום מהמיטה. ההפך מזה הוא מחלה של [פעימת צ'י] "מגיעה" [בכלים]. [כשזאת מחלה בה יש

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

פעִימת צ'י "פגועה" בכלים ומתקדמת מהאיברים האוצרים] למעלה כלפי [האיברים האוצרים] למטה, כשהעצמות ידלדלו ולא יוכלו לקום מהמיטה [החולה] ימות. [כשזאת מחלה בה יש פעימת צ'י "מגיעה" בכלים ומתקדמת מהאיברים האוצרים] למטה כלפי [האיברים האוצרים] למעלה, כשהעור מתכווץ והשיער נושר [החולה] ימות.

מה אסטרטגיית הטיפול [בפעימת צ'י] "פגועה"?

כך: כשהפגיעה [משפיעה על] הריאות, נטיב עם הצ'י שלהן; כשהפגיעה [משפיעה על] הלב, נווסת את [הצ'י] הפורה והמגן שלו; כשהפגיעה [משפיעה על] הטחול, נסדיר את המשקה והמזון, [ונדאג] שהקור והחום [אליהן] ייחשף המטופל יהיו נאותים; כשהפגיעה [משפיעה על] הכבד, נמתן את המרכז; כשהפגיעה [משפיעה על] הכליות, נטיב עם התמצית שלהן; אלו הן אסטרטגיות הטיפול [בפעימת צ'י] "פגיעה".

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה פעמיים במהלך נשיפה, ומגיעה פעמיים במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה שלוש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה שלוש פעמים במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה ארבע פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה ארבע פעמים במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה חמש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה חמש פעמים במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה שש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה שש פעמים במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך נשיפה, ומגיעה פעם אחת במהלך שאיפה; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך שתי נשיפות, ומגיעה פעם אחת במהלך שתי שאיפות; [פעימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך נשיפה ושאיפה. [כשפעימת הצ'י] בכלים מגיעה כך, כיצד נבדיל בין מחלות אלו?

כך:

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה פעמיים במהלך נשיפה, ומגיעה פעמיים במהלך שאיפה, היא לא חזקה ולא חלשה זה נקרא מאוזן;

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה שלוש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה שלוש פעמים במהלך שאיפה, בדיוק קיבל את המחלה. הקודמת גדולה ואחרי קטנה אז יש כאבי ראש וסחרור עיניים, אם הקודמת קטנה ואחריה גדולה אז יש מלאות בחזה וקוצר צ'י;

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה ארבע פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה ארבע פעמים במהלך שאיפה, המחלה נוטה להחמיר. אם [פעימת הצ'י] בכלים שוטפת וגדולה יסבול מאי־נחת ומלאות. אם היא שוקעת וחוטית יהיה כאב במרכז החזה. אם היא חלקלקה תהיה פגיעה של חום. אם מחוספסת הוא הותקף על ידי ערפל וטל;

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה חמש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה חמש פעמים במהלך שאיפה, מצבו של אדם זה חמור. [אם פעימת הצ'י בכלים] שוקעת וחוטית [המחלה] תתגבר בלילה, אם צפה וגדולה תחמיר ביום, אם אינה גדולה ואינה קטנה למרות [המחלה] החמורה אפשר לרפאו, אם יש [פעימת צ'י] גדולה וקטנה יהיה קשה לרפאו;

[פעימת הצ'י] בכלים מגיעה שש פעמים במהלך נשיפה, ומגיעה שש פעמים במהלך שאיפה זאת [פעימת צ'י] בכלים שמצביעה על מוות. [אם פעימת הצ'י] שוקעת וחוטית ימות בלילה, אם היא צפה וגדולה ימות ביום;

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[פעִימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך נשיפה, ומגיעה פעם אחת במהלך שאיפה, זה נקרא "פגיעה", למרות שאדם זה יכול ללכת רצוי שישכב. הסיבה לכך היא שגם הדם וגם הצ'י אינם מספיקים;

[פעִימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך שתי נשיפות, ומגיעה פעם אחת במהלך שתי שאיפות או [פעִימת הצ'י] בכלים מגיעה פעם אחת במהלך נשיפה ושאיפה, זה נקרא "חסר חון" והוא צפוי למות, אדם זה אמנם מסוגל ללכת זה נקרא "גופה מהלכת";

אם יש [פעִימת צ'י] בכלים בחלק העליון ואין [פעִימת צ'י] בכלים בחלק התחתון, אדם זה עומד להקיא, אם לא יקיא ימות. אם אין [פעִימת צ'י] בכלים בחלק העליון ויש [פעִימת צ'י] בחלק התחתון, למרות חומרת המצב לא יינזק. הסיבה לכך היא כמו שלאדם יש רגליים לעץ יש שורשים, למרות שהענפים והעלים קמלים וכמושים השורשים בבסיס יכולים לחיות בלעדיהם. לכלים יש את השורשים בבסיס ולאדם יש את הצ'י המקורי, ומכאן יודעים שלא ימות.

קושייה מספר 15

十五難曰：經言春脈弦，夏脈鉤，秋脈毛，冬脈石，是王脈耶？將病脈也？

然：弦、鉤、毛、石者，四時之脈也。春脈弦者，肝，東方木也，萬物始生，未有枝葉。故其脈之來，濡弱而長，故曰弦。夏脈鉤者，心，南方火也，萬物之所盛，垂枝布葉，皆下曲如鉤。故其脈之，來疾去遲，故曰鉤。秋脈毛者，肺，西方金也，萬物之所終，草木華葉，皆秋而落，其枝獨在，若毫毛也。故其脈之來，輕虛以浮，故曰毛。冬脈石者，腎，北方水也，萬物之所藏也，盛冬之時，水凝如石。故其脈之來，沉濡而滑，故曰石。此四時之脈也。

如有變柰何？

然：春脈弦，反者為病。何謂反？

然：其氣來實強，是謂太過，病在外；氣來虛微，是謂不及，病在內。氣來厭厭聶聶，如循榆葉曰平；益實而滑，如循長竿曰病；急而勁益強，如新張弓弦曰死。春脈微弦曰平，弦多胃氣少曰病，但弦無胃氣曰死，春以胃氣為本。

夏脈鉤，反者為病。何謂反？

然：其氣來實強，是謂太過，病在外；氣來虛微，是謂不及，病在內。其脈來累累如環，如循琅玕曰平；來而益數，如雞舉足者曰病；前曲後居，如操帶鉤曰死。夏脈微鉤曰平，鉤多胃氣少曰病，但鉤無胃氣曰死，夏以胃氣為本。

秋脈微毛，反者為病。何謂反？

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

然：氣來實強，是謂太過，病在外；氣來虛微，是謂不及，病在內。其脈來藹藹如車蓋，按之益大曰平；不上不下，如循雞羽曰病；按之消索，如風吹毛曰死。秋脈微毛爲平，毛多胃氣少曰病，但毛無胃氣曰死，秋以胃氣爲本。

冬脈石，反者爲病。何謂反？

然：其氣來實強，是謂太過，病在外；氣來虛微，是謂不及，病在內。脈來上大下兌，濡滑如雀之啄曰平；啄啄連屬，其中微曲曰病；來如解索，去如彈石曰死。冬脈微石曰平，石多胃氣少曰病，但石無胃氣曰死，冬以胃氣爲本。

胃者，水穀之海也，主稟四時。故皆以胃氣爲本，是謂四時之變病，死生之要會也。脾者，中州也，其平和不可得見，衰乃見耳。來如雀之，如水之下漏，是脾之衰見也。

[בכתבים] הקלאסים נאמר שבאביב [פעִימת הציִי] בכלים [מתבטאת] כמיתר, בקיץ כקֶרס, בסתיו כפלומת שיער ובחורף כאבן. האם זוהי [פעִימת ציִי] בכלי [הערוצים, שתואמת] את שגשוג [הפאות לפי עונות השנה] או [פעִימת ציִי] של מחלה בכלי [הערוצים]?

כך: מיתר, קֶרס, פלומת שיער ואבן [הן פעִימות ציִי] בכלים [שתואמות את] ארבע העונות.

[פעִימת הציִי שנימושה] כמיתר בכלי [הערוצים] באביב היא [ביטוי של איכות פאות] העץ של כיוון מזרח [ואיבר] הכבד. [בעונה זו] ריבוא הדברים מתחילים להיוולד [אך עוד] אין להם ענפים ועלים, לפיכך [פעִימת הציִי] בכלי [הערוצים] מגיעה ספוגה, חלושה וארוכה ולכן נקראה [בשם] מיתר.

[פעִימת הציִי שנימושה] כקֶרס בכלי [הערוצים] בקיץ היא [ביטוי של איכות פאות] האש של כיוון דרום [ואיבר] הלב. [בעונה זו] ריבוא הדברים שופעים, הענפים כפופים מטה ומלבליים, בכל כפוף מטה בדומה לקֶרס, לפיכך [פעִימת הציִי] בכלי [הערוצים] מגיעה בזריזות ועוזבת באיחור, ולכן נקראה [בשם] מיתר.

[פעִימת הציִי שנימושה] כשערה בכלי [הערוצים] באביב היא [ביטוי של איכות פאות] המתכת של כיוון מערב [ואיבר] הריאות. [בעונה זו] ריבוא הדברים מגיעים לסופם, פריחת ועלוות הצמחים והעצים נושרת כולה בסתיו, ענפיהם נותרים לבדם, בדומה לפלומה דקה. לפיכך [פעִימת הציִי] בכלי [הערוצים] מגיעה קלילה, נעדרת [עוצמה] וצפה ולכן נקראה [בשם] פלומת שיער.

[פעִימת הציִי שנימושה] כאבן בכלי [הערוצים] בחורף היא [ביטוי של איכות פאות] המים של כיוון צפון [ואיבר] הכליות. [בעונה זו] ריבוא הדברים נאצרים [וחורפים]. בשיא עונת החורף המים קופאים [ומתקשים] כמו אבן. לפיכך [פעִימת הציִי] בכלי [הערוצים] מגיעה שקועה, ספוגית וחלקלקה ולכן נקראה [בשם] אבן.

אלו [פעִימות הציִי] של ארבע העונות בכלי [הערוצים].

מה בנוגע לשינויים [בהם]?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: [פעִימת הצי"י בכלי [הערוצים] באביב [היא כמו] מיתר. [אם היא] הפוכה [לכך זה סימן שיש] מחלה. למה הכוונה הפוכה?

כך: [כאשר] הצי"י שלה מגיע גדוש וחזק, זה נקרא "חריגת יתר", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בחוץ. [כאשר] הצי"י שלה מגיע ריק וזעיר זה נקרא "אינו מספיק", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בפנים. [כאשר] הצי"י שלה מגיע מתעב ולוחש, כאילו הוא עוקב לאורך עלה הבוקיצה, נאמר כי הוא מאוזן. [כאשר הוא מגיע] בעוצמה, עודף וחלקלק, כאילו עוקב לאורך קנים ארוכים, נאמר כי הוא חולה. [כאשר הוא מגיע] דוחק וכוחו נוטה לעוצמה בדומה למיתר קשת שנמתח, נאמר כי ימות. [כאשר פעימת הצי"י של האביב בכלי [הערוצים] היא מעט מיתרית, זה נקרא [דופק] מאוזן, [כאשר] מאד מיתרית ויש רק מעט צ"י קיבה, זה נקרא מחלה, [כאשר] היא מיתרית ואין צ"י קיבה, זה נקרא מוות, באביב, צ"י הקיבה הוא היסוד [להיווצרות פעימת הצי"י של הדופק].

[פעִימת הצי"י בכלי [הערוצים] בקיץ [היא כמו] קרס. [אם היא] הפוכה [לכך זה סימן שיש] מחלה. למה הכוונה הפוכה?

כך: [כאשר] הצי"י שלה מגיע גדוש וחזק, זה נקרא "חריגת יתר", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בחוץ. [כאשר] הצי"י שלה מגיע ריק וזעיר זה נקרא "אינו מספיק", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בפנים. [כאשר הצי"י שלה] מגיע בצרורות [רצופים ללא הפסק] וכטבעת [חסרת סוף], מחליק כפנינה, נאמר כי הוא מאוזן. [כאשר הוא] מגיע במהירות כתרנגולת הנושאת רגליה [ורצה], נאמר כי הוא חולה. [אם הוא] מגיע מעוקל בחזיתו ומיושר בקצהו [בלחיצה לעומק] כאילו אוחזים בקרס מרצועת [עור, עגלגל אך נוקשה], נאמר כי ימות. [כאשר פעימת הצי"י של הקיץ בכלי [הערוצים] היא מעט קרסית, זה נקרא [דופק] מאוזן, [כאשר] מאד קרסית ויש רק מעט צ"י קיבה, זה נקרא מחלה, [כאשר] היא כקרס ואין צ"י קיבה, זה נקרא מוות, בקיץ, צ"י הקיבה הוא היסוד [להיווצרות פעימת הצי"י של הדופק].

[פעִימת הצי"י בכלי [הערוצים] בסתיו [היא כמו אוושת] פלומת [שיער] זעירה. [אם היא] הפוכה [לכך זה סימן שיש] מחלה. למה הכוונה הפוכה?

כך: [כאשר] הצי"י שלה מגיע גדוש וחזק, זה נקרא "חריגת יתר", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בחוץ. [כאשר] הצי"י שלה מגיע ריק וזעיר זה נקרא "אינו מספיק", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בפנים. [כאשר] הצי"י שלה מגיע נינוח, כמו אפיריון על מרכבה, ואם [עוצמתו] גדלה תחת לחץ, נאמר כי הוא מאוזן. [כאשר הוא] לא מעל ולא מתחת [לפתח, אך מתנפנף מעלה ומטה] ככנפי תרנגולת, נאמר כי הוא חולה. אם תחת לחץ [הוא מורגש] כחבל רופף, כשערה המתנופפת ברוח, נאמר כי ימות. [כאשר פעימת הצי"י של הסתיו בכלי [הערוצים] היא מעט פלומתית, זה נקרא [דופק] מאוזן, [כאשר] מאד פלומתית ויש רק מעט צ"י קיבה, זה נקרא מחלה, [כאשר] היא פלומתית ואין צ"י קיבה, זה נקרא מוות, בסתיו, צ"י הקיבה הוא היסוד [להיווצרות פעימת הצי"י של הדופק].

[פעִימת הצי"י בכלי [הערוצים] בחורף [היא כמו] אבן. [אם היא] הפוכה [לכך זה סימן שיש] מחלה. למה הכוונה הפוכה?

כך: [כאשר] הצי"י שלה מגיע גדוש וחזק, זה נקרא "חריגת יתר", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בחוץ. [כאשר] הצי"י שלה מגיע ריק וזעיר זה נקרא "אינו מספיק", [זה סימן] שהמחלה נמצאת בפנים. [כאשר] הצי"י שלה מגיע חזק מעל [פתח הצוץ] וחד מתחת [לפתח הצוץ], רך וחלקלק כניקור הדרור, נאמר כי הוא מאוזן. [כאשר הוא מורגש] כניקור מתמשך ומעט מעוקל, נאמר כי הוא חולה. [אם הוא] מגיע כחבל רופס ועוזב ככדור אבן, נאמר כי ימות. [כאשר פעימת הצי"י של החורף בכלי [הערוצים] היא מעט כאבן, זה נקרא [דופק] מאוזן, [כאשר] מאד כאבן ויש רק מעט צ"י קיבה, זה נקרא מחלה,

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[כאשר] היא כאבן ואין צ"י קיבה, זה נקרא מוות, בחורף, צ"י הקיבה הוא היסוד [להיווצרות פעימת הצ"י של הדופק].

הקיבה היא ים הדגן והמים; היא אחראית על מחסני [המזון] בארבע העונות. לכן צ"י הקיבה הוא היסוד [להיווצרות פעימת הצ"י של הדופק] של כולם. זאת [הכוונה] כשאומרים שיש שוני [בפעימות הצ"י של הכלים] ושמחלה קשורה לארבע העונות; אלו קני המידה [להכרת צפי התפתחות המחלה] לחיים או מוות. הטחול הוא האזור המרכזי. לא ניתן להבחין בהרמוניה ובאיזון שבו [על ידי חישת הדופק] אלא כאשר הוא מתכלה. [במצב זה, הפעימה בכלי הערוצים מורגשת כניקור] הדרור, כטפטוף מים, רק כך ניתן להבחין בתשישות של הטחול.

קושייה מספר 16

十六難曰：脈有三部九候，有陰陽，有輕重，有六十首，一脈變為四時，離聖久遠，各自是其法，何以別之？

然：是其病，有內外證。

其病爲之奈何？

然：假令得肝脈，其外證：善潔，面青，善怒；其內證：齊左有動氣，按之牢若痛；其病：四肢滿，閉癢，溲便難，轉節。有是者肝也，無是者非也。

假令得心脈，其外證：面赤，口乾，喜笑；其內證：齊上有動氣，按之牢若痛；其病：煩心，心痛，掌中熱而腕。有是者心也，無是者非也。

假令得脾脈，其外證：面黃，善噫，善思，善味；其內證：當齊有動氣，按之牢若痛；其病：腹脹滿，食不消，體重節痛，怠墮嗜臥，四肢不收。有是者脾也，無是者非也。

假令得肺脈，其外證：面白，善嚏，悲愁不樂，欲哭；其內證：齊右有動氣，按之牢若痛；其病：喘欬，洒淅寒熱。有是者肺也，無是者非也。

假令得腎脈，其外證：面黑，喜恐欠；其內證：齊下有動氣，按之牢若痛；其病：逆氣，少腹急痛，泄如下重，足脛寒而逆。有是者腎也，無是者非也。

[ניתן לבחון] את [פעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] ע"י שלושה מקטעים ותשעה מְחֻנְנִים, [כמו גם דרך יחסיות] יין ויאנג [והפעלת לחץ] קל או כבד, [או לקחת בחשבון את] 60 סוגי השינויים, או שינוייה [של פעימת צ"י] אחת בכלי [הערוצים] בהתאם לארבע העונות, חלף זמן רב מאז שהחכמים [פיתחו שיטות אלו], [כיום] כל רופא בעל שיטת אבחון משלו, כיצד להבדיל [בין שיטת אבחון נכונה ושגויה]?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: אמות של מחלה [צריך להיות מבוסס על הופעת] תסמינים פנימיים או חיצוניים [נראים לעין].
אילו [ראיות] מחלות מחוללות?

כך: לדוגמא [כאשר] מתקבלת בכלי [הערוצים פעימת צ"י המצביעה על מחלת] כבד.
התסמינים החיצוניים [למחלה כזו כוללים] חיבה לניקיון, פנים [בעלות גוון] ירוק ונטייה לכעוס;
התסמינים הפנימיים [למחלה כזו כוללים תחושת] תנועת צ"י משמאל לטבור [שמרגיש] נוקשה
וכואב [תחת מגע ולחץ];

מחלה זו, [כפי שנתפסת על ידי המטופל תבטא] בגפיים נוקשים ונפוחים, חסימת שתן, קושייה מתן
שתן, עווית שרירים. [אם] יש [תסמינים אלו, זאת מחלת] הכבד, [אם] אין [תסמינים אלו] אין [זאת
מחלת הכבד].

לדוגמא [כאשר] מתקבלת בכלי [הערוצים פעימת צ"י המצביעה על מחלת] לב.
התסמינים החיצוניים [למחלה כזו כוללים] פנים [בעלות גוון] אדום, יובש בפה ונטייה לצחוק;
התסמינים הפנימיים [למחלה כזו כוללים תחושת] תנועת צ"י מעל לטבור [שמרגיש] נוקשה וכואב
[תחת מגע ולחץ];

מחלה זו, [כפי שנתפסת על ידי המטופל תבטא] באי-נחת, כאב לב, חום במרכז כפות הידיים
והקאה יבשה.

[אם] יש [תסמינים אלו, זאת מחלת] הלב, [אם] אין [תסמינים אלו] אין [זאת מחלת הלב].
לדוגמא [כאשר] מתקבלת בכלי [הערוצים פעימת צ"י המצביעה על מחלת] טחול.
התסמינים החיצוניים [למחלה כזו כוללים] פנים [בעלות גוון] צהוב, נטייה לגיהוק, נטייה לחשיבת
יתר, וחיבה לריח [המזון]; התסמינים הפנימיים [למחלה כזו כוללים תחושת] תנועת צ"י בטבור [עצמו
שמרגיש] נוקשה וכואב [תחת מגע ולחץ];

מחלה זו, [כפי שנתפסת על ידי המטופל תבטא] תחושת התנפחות ומלאות בבטן, העדר עיכול של
המזון, כבדות של הגוף וכאב של המפרקים, עייפות -גופנית] ותשישות [נפשית] וישנוניות, חוסר
יכולת לשלוט בארבעת הגפיים.

[אם] יש [תסמינים אלו, זאת מחלת] הטחול, [אם] אין [תסמינים אלו] אין [זאת מחלת הטחול].
לדוגמא [כאשר] מתקבלת בכלי [הערוצים פעימת צ"י המצביעה על מחלת] ריאות.
התסמינים החיצוניים [למחלה כזו כוללים] פנים [בעלות גוון] לבן, נטייה להתעטשויות, צער ללא
אושר ונטייה לבכי; התסמינים הפנימיים [למחלה כזו כוללים תחושת] תנועת צ"י מימין לטבור
[שמרגיש] נוקשה וכואב [תחת מגע ולחץ];

מחלה זו, [כפי שנתפסת על ידי המטופל תבטא] בגנחת ושיעול, [תיעוב] קור כאילו רטוב [ופליטת]
חום כאילו עטוף נוצות.

[אם] יש [תסמינים אלו, זאת מחלת] הריאות, [אם] אין [תסמינים אלו] אין [זאת מחלת הריאות].
לדוגמא [כאשר] מתקבלת בכלי [הערוצים פעימת צ"י המצביעה על מחלת] כליות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

התסמינים החיצוניים [למחלה כזו כוללים] פנים [בעלות גוון] שחור, נטייה לפחד ופֶּהֶקָת; התסמינים הפנימיים [למחלה כזו כוללים תחושת] תנועת צ"י מתחת לטבור [שמרגיש] נוקשה וכואב [תחת מגע ולחץ];

מחלה זו, [כפי שנתפסת על ידי המטופל תתבטא] מרידת צ"י, כאב דוחק בשיפולי הבטן הפרשת [שלשול ותחושת] כבדות מטה [לאחר מכן], קור ממרידה בשוקיים ובכפות הרגליים.

[אם] יש [תסמינים אלו, זאת מחלת] הריאות, [אם] אין [תסמינים אלו] אין [זאת מחלת הריאות].

קושייה מספר 17

十七難曰：經言病或有死，或有不治自愈，或連年月不已。其死生存亡，可切脈而知之耶？

然：可盡知也。診病若閉目不欲見人者，脈當得肝脈強急而長，而反得肺脈浮短而瀉者，死也。

病若開目而渴，心下牢者，脈當得緊實而數，反得沉濡而微者，死也。

病若吐血，復衄衄血者，脈當沉細，而反浮大而牢者，死也。

病若謔言妄語，身當有熱，脈當洪大，而手足厥逆，脈沉細而微者，死也。

病若大腹而洩者，脈當微細而瀉，反緊大而滑者，死也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שכאשר יש] מחלה, יש [מקרים בהם החולה] ימות, ויש [מקרים] בהם יחלים מאליו ללא כל טיפול, ויש [מקרים בהם] המחלה תימשך לאורך שנים או חודשים ולא תסתיים. האם ניתן לדעת אם אותו אדם ישרוד או ימות, ימשיך להתקיים או יתכלה על סמך תחושת [הדופק] בכלי [ערוצים]?

כך: לחלוטין ניתן לדעת.

אם בעת אבחון מחלת [המטופל], הוא עוצם עיניו ואינו מעוניין להביט באיש, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור לקבל [איכות דופק של] כלי [ערוץ] הכבד - חזק, דוחק וארוך, אך [במקום זאת] דווקא מקבל [איכות דופק של] כלי [ערוץ] הריאות - צף קצר ומחוספס, זהו [צפי] למוות.

[אם בעת אבחון] מחלת [המטופל], עיניו פקוחות [ופיו] צמא ותחת ליבו יש נוקשות, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור לקבל [איכות דופק] הדוק, עודף ומהיר, אך [במקום זאת] דווקא מקבל [איכות דופק] שוקע, ספוגי וזעיר, זהו [צפי] למוות.

[אם בעת אבחון] מחלת [המטופל], הוא יורק דם, אפו סתום ומדמם, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור להיות שוקע וחוטי, אך [במקום זאת] הוא צף, גדול וכלוא? נוקשה?, זהו [צפי] למוות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[אם בעת אבחון] מחלת [המטופל], יש דיבור בהזיה, הגוף אמור להיות חם, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור להיות שוטף וגדול, אך [דווקא] יש היפוך [קור] ומרידה בכפות ידיים ורגליים והדופק שוקע, חוטי וזעיר, זהו [צפי] למוות.

[אם בעת אבחון] מחלת [המטופל], יורק דם, אפו סתום ומדמם, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור להיות שוקע וחוטי, אך [במקום זאת] הוא צף, גדול וכלוא? נוקשה?, זהו [צפי] למוות.

[אם בעת אבחון] מחלת [המטופל], הוא משלשל ובטנו גדולה, [הדופק] בכלי [הערוץ] אמור להיות זעיר, חוטי ומחוספס, אך [במקום זאת] הוא הדוק, גדול וחלקלק, זהו [צפי] למוות.

קושייה מספר 18

十八難曰：脈有三部，部有四經，手有太陰、陽明，足有太陽、少陰，爲上下部，何謂也？

然：手太陰，陽明金也；足少陰，太陽水也。金生水，水流下行而不能上，故在下部也。足厥陰，少陽木也，生手太陽、少陰火，火炎上行而不能下，故爲上部。手心主，少陽火，生足太陰、陽明土，土主中宮，故在中部也。此皆五行子母更相生養者也。

脈有三部九候，各何所主之？

然：三部者，寸、關、尺也。九候者，浮、中、沉也。上部法天，主胸以上至頭之有疾也；中部法人，主膈以下至齊之有疾也；下部法地，主齊以下至足之有疾也。審而刺之者也。

人病有沉滯久積聚，可切脈而知之耶？

然：診在右脅有積氣，得肺脈結，脈結甚則積甚，結微則氣微。

診不得肺脈，而右脅有積氣者，何也？

然：肺脈雖不見，右手脈當沉伏。

其外痼疾同法耶？將異也？

然：結者，脈來去時一止，無常數，名曰結也。伏者，脈行筋下也。浮者，脈在肉上行也。左右表裏，法皆如此。假令脈結伏者，內無積聚；脈浮結者，外無痼疾；有積聚脈不結伏，有痼疾脈不浮結。爲脈不應病，病不應脈，是爲死病也。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[לפתח הצון] שבכלי [הערוצים] יש שלושה אזורי אבחון [צון, גואן וצ'יה] ולכל אזור יש ארבעה ערוצים, ביד יש את טאי יין ויאנג מינג וברגל יש את טאי יאנג ושאו יין מהווים את האזורים העליונים והתחתונים. מה משמעות הדבר?

כך: [הפאזה של] טאי יין של היד [והריאות והפאזה של] יאנג מינג [של היד והמעי הגס] היא מתכת, [הפאזה של] שאו יין של הרגל [והכליות והפאזה של] טאי יאנג [של הרגל ושלפוחית השתן] היא מים. [פאזה] המתכת יוצרת את [פאזה] המים. זרימת המים נעה כלפי מטה ואינה מסוגלת לעלות [מעלה] על כן [חשים את פעימת הצי של שאו יין כליות וטאי יאנג שלפוחית שתן] באזור שנמצא למטה [בעמדת צ'יה].

[הפאזה של] ג'ואה יין של הרגל [והכבד והפאזה של] שאו יאנג [של הרגל וכיס המרה] היא עץ שיוצר את [פאזה] האש של טאי יאנג של היד [והמעי הדק] ושל שאו יין [של היד והלב]. האש משתלבת ונעה מעלה ואינה מסוגלת לרדת -מטה], על כן [חשים את פעימת הצי של שאו יין לב וטאי יאנג מעי דק] באזור שנמצא למעלה [בעמדת צון].

[הפאזה של] היד ואחראי הלב [והפאזה של] שאו יאנג [של היד ושלוש המחממים] היא אש, שיוצרת את [פאזה] האדמה של טאי יין של הרגל [והטחול] ושליאנג מינג [של הרגל והקיבה]. [פאזה] האדמה אחראית על הארמון המרכזי, על כן [חשים את פעימת הצי של טאי יין טחול ויאנג מינג קיבה] באזור שנמצא במרכז [בעמדת גואן]. כל זה בהתאם ליצירה וטיפוח ההדדיים של חמש הפאזות [כמו במערכת יחסים של] ילד ואם.

בכלי [הערוצים] יש שלושה אזורים ותשעה מחוונים, על מה אחראי כל אחד מהם?

כך: שלושת האזורים הם [אזורי האבחון] צון, גואן וצ'יה. תשעת המחוונים ציפה, אמצע ושקיעה [בכל אחד משלושת האזורים]. האזור העליון [מייצג את] עקרון השמיים, אחראי על [ייצוג] מחלות שיש מהחזה ועד הראש. האזור האמצעי [מייצג את] עקרון האדם, אחראי על [ייצוג] מחלות שיש מהסרעפת ומטה עד הטבור. האזור התחתון [מייצג את] עקרון הארץ, אחראי על [ייצוג] מחלות שיש מהטבור ועד הרגליים. [בתהליך האבחון והטיפול חובה] לבחון [כל אחד אחד מהאזורים] ולדקור בהתאם לכך.

[כאשר] מחלת האדם משתרכת ועמוקה מצטברת ומתרכזת לאורך זמן, האם ניתן ללחוץ על כלי [הערוץ] ולזהות אותה.

כך: [נגיד] ואבחנו שיש הצטברות צי בצלעות הימניות ומקבלים [בעמדת] הריאות בכלי [הערוץ], בפתח הצון, פעימת דופק קשור, [אם פעימת הצי] בכלי [הערוץ מתבטאת כדופק] קשור באופן חמור, אז ההצטברות מאד חמורה, [אם פעימת הצי] בכלי [הערוץ מתבטאת כדופק] קשור קלות, אז [הצטברות] הצי קלה.

מה קורה אם באבחון לא מקבלים [בעמדת] הריאות בכלי [הערוץ, פעימת דופק קשור], אך יש הצטברות צי בצלעות הימניות?

כך: למרות שלא מורגשת [פעימת דופק קשור בעמדת] הריאות בכלי [הערוץ], [פעימת הדופק] בכלי [ערוץ] יד ימין אמור להיות שוקע וחבוי.

האם אותו עיקרון זהה גם לגבי מחלות כרוניות בחוץ [של הגוף] או [שיש שיקולים] שונים? כך: [דופק] קשור הוא שלעיתים יש עצירה אחת במהלך הגעה ועזיבה של [פעימת צי] בכלי [הערוץ]

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

ללא מספר קבוע [של פעימות] זה נקרא [דופק] קשור. [דופק] חבוי הוא [מצב בו פעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] נעה מתחת לגיד. [דופק] צף הוא [מצב בו פעימת הצי"י] בכלי [הערוץ] נעה מעל הבשר.

[לא משנה אם מחלה ממוקמת] בצד ימין או שמאל בחיצון או בפנים זהו אותו העיקרון. אם ניקח לדוגמא [מצב בו הדופק] בכלי [הערוץ] הוא קשור וחבוי ובפנים אין הצטברות והתרכוזות או [שהדופק] בכלי [הערוץ] הוא צף וקשור [אך] בחוץ אין מחלה כרונית או שיש הצטברות והתרכוזות [אך הדופק] בכלי [הערוץ] אינו קשור וחבוי או שיש מחלה כרונית [אך הדופק] בכלי -הערוץ אינו צף וקשור, [כל אלו] הם העדר התאמה בין המחלה [והדופק] בכלי [הערוץ] או העדר התאמה בין [הדופק] בכלי הערוץ והמחלה, מחלות כאלו הן סופניות.

קושייה מספר 19

十九難曰：經言脈有逆順，男女有常，而反者，何謂也？

然：男子生於寅，寅爲木，陽也；女子生於申，申爲金，陰也。故男脈在關上，女脈在關下。是以男子尺脈恆弱，女子尺脈恆盛，是其常也。反者，男得女脈，女得男脈也。

其爲病何如？

然：男得女脈爲不足，病在內；左得之，病則在左；右得之，病則在右，隨脈言之也。女得男脈爲太過，病在四肢；左得之，病則在左；右得之，病則在右，隨脈言之，此之謂也。

[בכתבים] הקלאסים נאמר כי [פעימת הצי"י] בכלי [הערוצים] יכולה להיות בניגוד או בהתאם [למצב הטבעי הרצוי], יש מצב רגיל אצל בנים ובנות או ההפך [מהרצוי] מה משמעות הדבר?

כך: בנים נולדים [בחודש שתואם את הענף הארצי] יין. [החודש שתואם לענף ארצי] יין [משויך לפאות] העץ, [פאות העץ היא] יאנג.

בנות נולדות [בחודש שתואם את הענף הארצי] שן. [החודש שתואם לענף ארצי] שן [משויך לפאות] המתכת, [פאות המתכת היא] יין.

אפוא, [פעימת הצי"י] בכלי [הערוצים] אצל בנים, [שופעת בעמדת צון] שמעל [לעמדת] גואן. [פעימת הצי"י] בכלי [הערוצים] אצל בנות, [שופעת בעמדת צ'ה] שמתחת [לעמדת] גואן. המצב הרגיל [של פעימת הצי"י] הוא [שפעימת הצי"י] בכלי [הערוצים] תמיד חלשה [בעמדת] צ'ה אצל בנים ותמיד שופעת [בעמדת דופק] צ'ה אצל בנות. [במצב] הפוך, לבן תופיע בכלי [הערוצים פעימת צ'י] של בת, ולבת תופיע בכלי [הערוצים פעימת צ'י] של בן.

על אילו מחלות זה מצביע?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: [כאשר אצל] זכר [מופיעה פעימת צ"י] בכלי [הערוצים שתואמת דווקא] לנקבה, [זה סימן] שהמחלה נמצאת בפנים. [כאשר פעימת צ"י זו] מתקבלת בצד שמאל, אזי המחלה נמצאת [בצד] שמאל. [כאשר פעימת צ"י זו] מתקבלת [בצד] ימין, אזי המחלה נמצאת [בצד] ימין.

[מיקום המחלה יאובחן] על סמך [מיקום פעימת הצ"י החריגה] בכלי [הערוצים].

[כאשר אצל] נקבה [מופיעה פעימת צ"י] בכלי [הערוצים שתואמת דווקא] לזכר, [זה סימן] שהמחלה נמצאת בארבעת הגפיים. [כאשר פעימת צ"י זו] מתקבלת בצד שמאל, אזי המחלה נמצאת [בצד] שמאל. [כאשר פעימת צ"י זו] מתקבלת [בצד] ימין, אזי המחלה נמצאת [בצד] ימין.

[מיקום המחלה יאובחן] על סמך [מיקום פעימת הצ"י החריגה] בכלי [הערוצים]. זאת משמעות הדברים [שהוזכרו בשאלה].

קושייה מספר 20

二十難曰：經言脈有伏匿，伏匿於何藏而言伏匿耶？

然：謂陰陽更相乘，更相伏也。脈居陰部而反陽脈見者，爲陽乘陰也；脈雖時沉瀆而短，此謂陽中伏陰也；脈居陽部而反陰脈見者，爲陰乘陽也；脈雖時浮滑而長，此謂陰中伏陽也。重陽者狂，重陰者癲。脫陽者見鬼，脫陰者目盲。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שפעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] עשויה להיות חבויה ונסתרת.

היכן/באיזו מחלקה יכולות השפעות להיות חבויות ומוסוות כך שאפשר יהיה לדבר עליהן כאילו היו חבויות ומוסוות?

כך הדבר. הצהרה זו מתכוונת לומר כי יין ויאנג אחוזים זה בזה, וכי יין ויאנג עשויים להיות חבוים זה בתוך זה. תנועה יינית בכלים שוכנת באזור הייני. אם, בניגוד לכך, תנועה יאנגית מופיעה כאן, הרי שהיאנג אחז את היין. אבל אם התנועה בכלים הייניים היא לעתים עמוקה, מחוספסת וקצרה, הרי שזו אינדיקציה לכך שהיין חבויות בתוך היאנג. תנועה יאנגית בכלים מצויה באזורים היאנגיים. אם, בניגוד לכך, תנועה יינית מופיעה כאן, זוהי אינדיקציה לכך שהיין אחז את היאנג. אבל אם לעתים התנועה היאנגית היא שטחית, חלקה ומוארכת, זה מעיד על כך שהיאנג חבוי בתוך היין. הכפלה של היאנג תגרום לשיגעון; הכפלה של היין תגרום לחולי. כאשר היאנג אובד, האדם רואה שדים; כאשר היין אובד, עיניו של האדם הופכות עיוורות.

קושייה מספר 21

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

二十一難曰：經言人形病、脈不病曰生，脈病、形不病曰死，何謂也？

然：人形病，脈不病，非有不病者也，謂息數不應脈數也。此大法。

[בכתבים] הקלאסיים נאמר שאם יש חולי במראה החיצוני בגוף האדם, אך אין חולי [בתנועת הצי"] בכלי [הערוצים שלו], יחיה. [אם] יש חולי [בתנועת הצי"] בכלי [הערוצים], ואין חולי במראה החיצוני, ימות. מה משמעות הדבר?

כך: אם יש חולי במראה החיצוני של אדם, אך אין חולי [בתנועת הצי"] בכלי [הערוצים שלו], אין זה אומר שאין חולי [בתנועת הצי"] בכלי [הערוצים שלו]; זה אומר שקצב נשימתו אינו תואם לקצב [תנועת הצי"] בכלי [הערוצים].

זהו עיקרון חשוב.

קושייה מספר 22

二十二難曰：經言脈有是動，有所生病。一脈輒變爲二病者，何也？

然：經言是動者，氣也；所生病者，血也。邪在氣，氣爲是動；邪在血，血爲所生病。氣主响之，血主濡之。氣留而不行者，爲氣先病也；血壅而不濡者，爲血後病也。故先爲是動，後所生病也。

[בכתבים] הקלאסיים נאמר שיש בכלי [הערוצים] פעולה ישירה ויש מחלה אשר נוצרת. בכלי [ערוץ] אחד משתנה לשתי מחלות, הכיצד?

כך: [הכתבים] הקלאסיים אומרים שפעולה ישירה היא צי" והמחלה אשר נוצרה היא דם. פתוגן בצי", הצי" הוא פעולה ישירה. הפתוגן בדם, הדם הוא המחלה אשר נוצרת. הצי" אחראי על חימום, הדם אחראי על לחלוח. [כאשר] הצי" נשאר ואינו נע זהו [מצב בן] הצי" ראשית חולה. [כאשר] הדם גודש ואינו מלחלח זה [מצב בן] לאחר מכן הדם חולה. על כן ראשית יש פעולה ישירה ולאחר מכן יש את המחלה אשר נוצרת.

קושייה מספר 23

二十三難曰：手足三陰三陽，脈之度數，可曉以不？

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

然：手三陽之脈，從手至頭，長五尺，五六合三丈。

手三陰之脈，從手至胸中，長三尺五寸，三六一丈八尺，五六三尺，合二丈一尺。

足三陽之脈，從足至頭，長八尺，六八四丈八尺。

足三陰之脈，從足至胸，長六尺五寸，六六三丈六尺，五六三尺，合三丈九尺。

人兩足躄脈，從足至目，長七尺五寸，二七一丈四尺，二五一尺，合一丈五尺。

督脈、任脈，各長四尺五寸，二四八尺，二五一尺，合九尺。

凡脈長一十六丈二尺，此所謂十二經脈長短之數也。

經脈十二，絡脈十五，何始何窮也？

然：經脈者，行血氣，通陰陽，以榮於身者也。其始從中焦，注手太陰、陽明；陽明注足陽明、太陰；太陰注手少陰、太陽；太陽注足太陽、少陰；少陰注手心主、少陽；少陽注足少陽、厥陰；厥陰復還注手太陰。

別絡十五，皆因其原，如環無端，轉相溉灌，朝於寸口、人迎，以處百病，而決死生也。

經曰：明知終始，陰陽定矣，何謂也？

然：終始者，脈之紀也。寸口、人迎，陰陽之氣通於朝使，如環無端，故曰始也。終者，三陰三陽之脈絕，絕則死。死各有形，故曰終也。

האם ניתן להדריך במידות של כלי שלושת [ערוצי] היין ושלושת [ערוצי] היאנג של הידיים והרגליים?

כך: כלי [הערוצים] של שלושת היאנג של היד [נמשכים] מהידיים ועד הראש, אורכם 5 צ"ה. 5 רגל כפול 6 הם 3 ג'אנג.

כלי [הערוצים] של שלושת היין של היד [נמשכים] מהידיים אל תוך החזה, אורכם 3 צ"ה ו-5 צון. 3 צ"ה ו-5 צון כפול 6 הם 1 ג'אנג ו-8 צ"ה.

כלי [הערוצים] של שלושת היאנג של הרגל [נמשכים] מהרגליים ועד הראש, אורכם 8 צ"ה, 8 צ"ה כפול 6 הם 4 ג'אנג ו-8 צ"ה.

כלי [הערוצים] של שלושת היין של היד [נמשכים] מהרגליים אל תוך החזה, אורכם 6 צ"ה ו-5 צון, 6 צ"ה כפול 6 הם 3 ג'אנג ו-6 צ"ה. 5 צון כפול 6 הם 3 צ"ה. ביחד זה 3 ג'אנג ו-9 צ"ה.

שני כלי [ערוצי] נשיאת הרגל נמשכים מהרגליים ועד העיניים. נמשכים מהרגליים ועד העיניים, אורכם 7 צ"ה ו-5 צון. 2 כפול 7 צ"ה הם 1 ג'אנג ו-4 צ"ה, 2 כפול 5 צון הם 1 צ"ה. סך כל [אורכם] הוא 1 ג'אנג ו-5 צ"ה.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

אורכם של כלי [ערוץ] מפקח וכלי [ערוץ] העיבור הוא 4 צ'ה ו-5 צון. 2 כפול 4 צ'ה הם 8 צ'ה, 2 כפול 5 צון הם 1 צ'ה, יחדיו הם 9 צ'ה.

אורך כל כלי [הערוצים] הוא 16 גיאנג ו-2 צ'ה, אלו מה שנקראות "מידות האורך של תריסר כלי הערוצים".

יש תריסר כלי ערוצים וחמישה עשר כלי חיבור, היכן הם מתחילים והיכן מסתיימים?

כך: כלי הערוצים מעבירים צ"י ודם וחודרים [לכל אזורי] יין ויאנג על מנת להזין את הגוף. הם מתחילים מהמחמם האמצעי, נמזגים לתאי יין ויאנג מינג של היד; יאנג מינג מוזג ליאנג מינג ותאי יין של הרגל; תאי יין מוזג לשאו יין וצאי יאנג של היד; תאי יאנג מוזג לתאי יאנג ושאו יין של הרגל; שאו יין מוזג לאחראי הלב ושאו יאנג של היד; שאו יאנג מוזג לשאו יאנג וגיואה יין של הרגל; גיואה יין מוזג ומחזיר חזרה לתאי יין של היד.

יש חמישה עשר [כלי] חיבור משניים וכולם [יוצאים] מאותו מקור של [תריסר כלי הערוצים], כמו טבעת חסרת קצה, סובכים [בגוף כולו] ומשקים [את הרקמות], פונים אל פתח הצון ו- Ren Ying כך שאפשר יהיה למקם כל מחלה ולקבוע [צפי החלמה], חיים ומוות.

[הכתבים] הקלאסיים נאמר שניתן להבין בבהירות את התחלת [צ"י הערוצים] וסופו, [על סמך בחינת ערוצים] יינים ויאנגים. מה משמעות הדבר?

כך: התחלה וסוף הם העיקרון המנחה [באבחון] כלי [הערוצים]. פתח הצ"י ו- Ren Ying הם מקום מעבר להיאספות והתפצלות של צ"י [הערוצים] היינים והיאנגים, כטבעת חסרת קצה על כן נאמר שזאת ההתחלה. [במילה] סוף [הכוונה] לקץ [צ"י] כלי [הערוצים] של שלושת היין ושלושת היאנג. [כאשר הצ"י מגיע] לקיצו נגרם מוות. למוות יש [ביטויים קליניים] שונים במבנה [הגוף], על כן נאמר "סוף" [צ"י כלי הערוצים].

קושייה מספר 24

二十四難曰：手足三陰三陽氣已絕，何以爲候？可知其吉凶不？

然：足少陰氣絕，即骨枯。少陰者，冬脈也，伏行而溫於骨髓。故骨髓不溫，即肉不著骨；骨肉不相親，即肉濡而卻；肉濡而卻，故齒長而枯，髮無潤澤；者，骨先死。戊日篤，己日死。

足太陰氣絕，則脈不榮其口唇。口唇者，肌肉之本也。脈不榮，則肌肉不滑澤；肌肉不滑澤，則肉滿；肉滿，則唇反；唇反，則肉先死。甲日篤，乙日死。

足厥陰氣絕，即筋縮引卵與舌卷。厥陰者，肝脈也。肝者，筋之合也。筋者，聚於陰器而絡於舌本。故脈不榮，則筋縮急；即引卵與舌；故舌卷卵縮，此筋先死。庚日篤，辛日死。筋縮急。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

手太陰氣絕，即皮毛焦。太陰者，肺也，行氣溫於皮毛者也。氣弗榮則皮毛焦，皮毛焦則津液去，津液去即皮節傷，皮節傷則皮枯毛折，毛折者則毛先死。丙日篤，丁日死。

手少陰氣絕則脈不通，脈不通則血不流，血不流則色澤去，故面黑如梨，此血先死。壬日篤，癸日死。

陰氣俱絕者，則目眩轉目暝。目暝者，為失志；失志者，則志先死，死即目暝也。

陽氣俱絕者，則陰與陽相離，陰陽相離，則腠理泄，絕汗乃出，大如貫珠，轉出不流，即氣先死。旦占夕死，夕占旦死。

[כאשר] נגדע הצ"י בשלושת [ערוצי] היין ושלושת [ערוצי] היאנג של הרגליים והידיים, מה ישמש סימן [לערוץ הפגוע]? האם ניתן לדעת האם תהיה תוצאה חיובית או שלילית [לכך]?

כך: [כאשר] הצ"י [בערוץ] שאו יין של הרגל [וכליות-מים] נגדע, העצמות קמלות. [ערוץ] שאו יין הוא כלי [ערוץ המשוין] לחורף; מסלולו נסתר [ועמוק] ומחמם את העצמות והלשד. על כן [כאשר] העצמות והלשד אינם חמימים הבשר אינו נצמד לעצמות. [כאשר] העצמות והבשר אינם קרובים אחד לשני, הבשר רך נסוג [ומתדלדל]. [כאשר] הבשר רך ונסוג, השיניים מתארכות וקמלות [והשיער הופך לחסר ברק ולחות]. [כאשר] השיער [הופך] לחסר ברק ולחות, זה [סימן] שהעצמות כבר מתו. [מחלה כזו] תחמיר ביום [ענף אדמה יאנגית] wu; ומוות יחול ביום [ענף אדמה יינית] ji.

[כאשר] הצ"י [בערוץ] תאי יין של הרגל [וטחול-אדמה] נגדע, [הצ"י] בכלי [הערוצים] לא יזין את הפה והשפתיים. פה ושפתיים הם יסוד הבשר והשרירים. [כאשר הצ"י] בכלי [הערוצים] אינו מזין את הפה והשפתיים], הבשר והשרירים אינם חלקים וחסרי ברק, [אם] הבשר והשרירים אינם חלקים וחסרי ברק אז הבשר מלא. [כאשר] הבשר מלא השפתיים [יתעגלו לכיוון] הפוך. [כאשר] השפתיים [מתעגלות לכיוון] הפוך, זה [סימן] שהבשר כבר מת. [מחלה כזו] תחמיר ביום [ענף עץ יאנגי] jia. מוות יחול ביום [ענף עץ ייני] yi.

[כאשר] הצ"י [בערוץ] ג'ואה יין של הרגל [וכבד-עץ] נגדע, הגידים יצטמקו וימשכו את האשכים והלשון תתגלגל. [ערוץ] ג'ואה יין הוא כלי [ערוץ] הכבד. הכבד מאוחד עם הגידים. הגידים מתרכזים באיבר המין ומקושרים לבסיס הלשון. מכאן, [כאשר] כלי [הערוצים] אינם מזינים [את הגידים], הגידים יצטמקו. [כאשר] הגידים מצטמקים הם מושכים את האשכים והלשון. על כן, כשהלשון מתגלגלת והאשכים [נמשכים פנימה עקב] ההצטמקות, זה [סימן] שהגידים כבר מתו. [מחלה כזו] תחמיר ביום [ענף מתכת יאנגית] geng; מוות יחול ביום [ענף מתכת יינית] yi.

[כאשר] הצ"י [בערוץ] תאי יין של היד [וראות-מתכת] נגדע, העור ופלומתו יחרכו. [ערוץ] תאי יין הוא [כלי ערוץ] הריאות. הוא מניע צ"י לחמם את העור ופלומתו. [כאשר] הצ"י אינו מזין, העור ופלומתו נחרכים. [כאשר] העור ופלומתו נחרכים, [נוזלי] ג'ין-יה עוזבים. [כאשר] נוזלי ג'ין-יה עוזבים, העור והמפרקים נפגעים. [כאשר] העור והמפרקים נפגעים, העור קמל והשיער נשבר. [מכאן שכאשר] השיער נשבר, [זה סימן לכך] שהצ"י כבר מת. [מחלה כזו] תחמיר ביום [ענף אש יאנגית] ding; מוות יחול ביום [ענף אש יינית] bing.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[כאשר] הצי [בערוץ] שאו יין של היד [ולב-אש] נגדע, כלי [הדם] אינם פתוחים [לתנועה]. [כאשר] הכלים אינם פתוחים [לתנועה], הדם אינו זורם. [כאשר] הדם אינו זורם, גון [הפנים] והברק [שלהן] עוזב ולכן [גון] הפנים משחיר כאגס, [זה סימן לכך] שהדם כבר מת. [מחלה כזו] תחמיר ביום [ענף מים יאנגים] ren; מוות יחול ביום [ענף מים יינים] gui.

כאשר הצי בשלושת [הערוצים] היינים גם יחד נגדעת, העיניים מסתחררות, העיניים נעצמות. [כאשר] העיניים נעצמות, [האדם] מאבד את דעתו. [כאשר] האדם מאבד דעתו הדעת כבר מתה. [כאשר הדעת] מתה, העיניים נעצמות.

כאשר הצי בשלושת [הערוצים] היאנגים גם יחד נגדעת, יין ויאנג נפרדים האחד מן השני. [כאשר] יין ויאנג נפרדים האחד מן השני, הקמטים והבקיעים מפרישים, תצא זיעת גדיעה, [אגלי הזיעה יהיו] גדולים כמחרוזת פנינים, מתגלגלים החוצה ולא זורמים [זה סימן לכך] שהצי כבר מת. [אם זה קורה] עם שחר בערב ימות, [אם זה קורה] עם ערב, בשחר ימות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

פרק 2 הערוצים והחיבורים

קושייה מספר 25

二十五難曰：有十二經，五藏六府十一耳，其一經者，何等經也？

然：一經者，手少陰與心主別脈也。心主與三焦爲表裏，俱有名而無形，故言經有十二也。

קושייה 25: יש תריסר ערוצים אך רק חמישה [איברים] אוצרים ושישה [איברים] מאפסנים [סך הכל] אחד עשר [ערוצים לאחד עשר איברים], מה טבעו של הערוץ שחסר?

כך: כלי ערוץ אחד [כולל] פיצול כלים של שאו יין של היד ו"אחראי הלב". "אחראי הלב" ושלושת המחממים [מייצגים יחסי] חיצון ופנים, לשניהם יש שם אך הם חסרי צורה [פיזית מוגדרת], על כן [בכתבים] הקלאסיים נאמר שיש תריסר [ערוצים].

קושייה מספר 26

二十六難曰：經有十二，絡有十五，餘三絡者，是何等絡也？

然：有陽絡，有陰絡，有脾之大絡。陽絡者，陽蹻之絡也；陰絡者，陰蹻之絡也。故絡有十五焉。

יש תריסר ערוצים וחמישה עשר [ערוצים] מחברים, שלושת הערוצים המחברים הנותרים מה טבעם? כך: יש ערוץ חיבור יאנגי, ערוץ חיבור ייני ויש את ערוץ החיבור הגדול של הטחול. ערוץ החיבור היאנגי הוא ערוץ החיבור של יאנג צ'יאו. ערוץ החיבור הייני הוא ערוץ החיבור של יין צ'יאו. על כן יש חמישה עשר ערוצי חיבור.

פרק 3 שמונת כלי הערוצים המיוחדים

קושייה מספר 27

二十七難曰：脈有奇經八脈者，不拘於十二經，何謂也？

然：有陽維，有陰維，有陽蹻，有陰蹻，有衝，有督，有任，有帶之脈。凡此八脈者，皆不拘於經，故曰奇經八脈也。

經有十二，絡有十五，凡二十七氣，相隨上下，何獨不拘於經也？

然：聖人圖設溝渠，通利水道，以備不然。天雨降下，溝渠溢滿，當此之時，霽霈妄行，聖人不能復圖也。此絡脈滿溢，諸經不能復拘也。

[מבין כל] כלי [הערוצים] ישנם שמונה כלי ערוצים יוצאי דופן, אשר אינם כבולים [ומוגבלים על ידי] תריסר הערוצים [הראשיים]. מה משמעות הדבר?

כך: [בשמונת כלי הערוצים הללו] יש את כלי [ערוץ] יאנג ווי, יש את כלי [ערוץ] יין ווי, יש את כלי [ערוץ] יאנג צ'יאן, יש את כלי [ערוץ] יין צ'יאן, יש את [כלי ערוץ] צ'ונג, יש את [כלי ערוץ] דו, יש את [כלי ערוץ] רו, יש את כלי [ערוץ] דאי. מכל שמונת כלי [הערוצים] הללו אין אחד שכבול [ומוגבל על ידי בתריסר] הערוצים [הראשיים]. לכן הם נקראים שמונת כלי הערוצים יוצאי הדופן. יש תריסר ערוצים [ראשיים] וחמישה-עשר [ערוצי] חיבור. הצ'י בכל עשרים ושבעת [הערוצים הללו] מתלווה אל [מסלול הערוצים הללו ונע איתם] מעלה ומטה, כיצד [יכול להיות] שרק [שמונת כלי הערוצים יוצאי הדופן] אינם כבולים [ומוגבלים על ידי תריסר] הערוצים [הראשיים]?

כך: החכמים [הקדמונים] תכננו והקימו תעלות ומחפורות [ושמרו את] דרכי המים פתוחות [לזרימה] כדי להיות מוכנים לכל [מקרה] לא צפוי. כשירדו גשמים [עזים] מהשמיים, התמלאו התעלות והמחפורות. ברגעים כאלו של מָטָר כָּבֵד וְגֶשֶׁם זֶלְעָפוֹת ללא שליטה, [כבר מאוחר מדי למצוא פתרון להצפות ואפילו] החכמים אינם מסוגלים לתכנן מחדש; זה [דומה למצב בו] כלי [ערוצי] החיבור מלאים ומוצפים, וכל [כלי] הערוצים אינם מסוגלים להגביל שוב [את העודפים ולכן שמונת כלי הערוצים יוצאי הדופן משמשים עבורם לתעלות ומחפורות לאיסוף העודפים ושימרת דרכי הערוצים פתוחות].

二十八難曰：其奇經八脈者，既不拘於十二經，皆何起何繼也？

然：督脈者，起於下極之俞，並於脊裏，上至風府，入於腦。

任脈者，起於中極之下，以上毛際，循腹裏，上關元，至喉咽。

衝脈者，起於氣衝，並足陽明之經，夾齊上行，至胸中而散也。

帶脈者，起於季脅，廻身一周。

陽蹻脈者，起於跟中，循外踝上行，入風池。

陰蹻脈者，亦起於跟中，循內踝上行，至咽喉，交貫衝脈。

陽維、陰維者，維絡于身，溢畜不能環流灌溉諸經者也。故陽維起於諸陽會也，陰維起於諸陰交也。

比于聖人圖設溝渠，溝渠滿溢，流于深湖，故聖人不能拘通也。而人脈隆聖，入於八脈而不環周，故十二經亦不能拘之。其受邪氣，畜則腫熱，砭射之也。

שמונת כלי הערוצים יוצאי הדופן אינם כבולים [ומוגבלים] לתריסר הערוצים [הראשיים], אז מהיכן הם מתחילים ולאן זרימתם ממשיכה?

כך: כלי [הערוץ] המפקח (Du) מתחיל [מנקבי] שינוע שממוקמים בקצה התחתון [של הגוף], מתלווה בתוך [ולאורך] עמוד השדרה ומגיע למעלה אל ארמון הרוח (Du16), [שם הוא] חודר אל המוח. כלי [ערוץ] העיבור (Ren) מתחיל מתחת [לנקב] קיצוניות מרכזית (Ren3) עולה אל קו שיער הערווה, הוא ממשיך בתוך הבטן, עולה אל [נקב] בריח המקור (Ren4) ומגיע אל הגרון והלוע.

כלי [ערוץ] חודר מתחיל [בנקב] שעטת ציי (St30), מתלווה לערוץ של יאנג מינג של הרגל, עולה מעלה צמוד אל הטבור, מגיע אל תוך החזה ושם מתפזר.

ערוץ החגורה מתחיל מהצלע המרחפת ומקיף את הגוף.

ערוץ נשיאת הרגל היאנגי מתחיל בעקב, הוא עולה מעלה לאורך החלק החיצוני של הקרסול ונכנס [לנקבי] בריכת הרוח (GB20).

ערוץ נשיאת הרגל הייני מתחיל גם הוא בעקב, הוא עולה מעלה לאורך החלק הפנימי של הקרסול ומגיע אל הגרון והלוע, נפגש וחודר אל כלי [הערוץ] החודר.

ערוצי קשירת היאנג וקשירת היין קושרים ומחברים את הגוף, מלאים ומוצפים [בציי ודם ולכן] אינם יכולים לזרום במחזור של [תריסר] הערוצים ולהשקות אותם. לכן, [ערוצי] קשירת היאנג מתחילים ממקום ההיאספות של כל [הערוצים] היאנגים (BI63) [וערוצי] קשירת היין מתחילים ממקום המפגש של כל [הערוצים] היינים (Kid9).

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

ניתן להשוות זאת לתכנון והקמה של תעלות ומחפורות שעשו החכמים [הקדמונים], התעלות והמחפורות התמלאו והוצפו וזרמו אל אגמים עמוקים, מכיוון [שאפילו] החכמים לא הצליחו להבטיח [שדרכי הזרימה יהיו] פתוחות.

באופן דומה, כאשר כלי [הערוצים] של האדם מלאים [ועולים על גדותיהם, התוכן העודף שלהם] נכנס אל שמונת כלי [הערוצים יוצאי הדופן] ושם כבר אינו חלק מהמחזור ההיקפי, מכיוון שתריסר הערוצים גם הם [בדומה לתעלות ומחפורות] אינם יכולים להשתלט על [העודפים]. כאשר הם קולטים צ"י פתוגני, הוא נאגר וגורם לנפיחות וחום, יש להקיש עליו עם האבן החדה.

קושייה מספר 29

二十九難曰：奇經之爲病何如？

然：陽維維於陽，陰維維於陰，陰陽不能自相維，則悵然失志，溶溶不能自收持。陰蹻爲病，陽緩而陰急。陽蹻爲病，陰緩而陽急。衝之爲病，逆氣而裏急。督之爲病，脊強而厥。任之爲病，其內苦結，男子爲七疝，女子爲瘕聚。帶之爲病，腹滿，腰溶溶若坐水中。陽維爲病苦寒熱，陰維爲病苦心痛。此奇經八脈之爲病也。

מהן [פתולוגיות] מחלות [כלי] הערוצים יוצאי הדופן?

כך: [כלי ערוץ] קשירת יאנג מקושר [אל כל הערוצים] היאנגים בגוף. [כלי ערוץ] קשירת יין מקושר [אל כל הערוצים] היינים בגוף. [כאשר כלי ערוצי קשירת] יין ויאנג אינם מסוגלים לשמר את הקשרים המשוויכים לכל אחד מהם, [האדם] מוטרד ומתוסכל, נרפה ואינו מסוגל לתמוך [בקומתו]. כאשר יש חולי בערוץ הקשר היאנגי, האדם סובל [מתיעוב] קור [ופליטת] חום. כאשר יש חולי בערוץ הקשר הייני, האדם סובל מכאב לב.

מחלת [כלי ערוץ] יאנג נשיאת רגליים היא [מצב של] יאנג רופס ויין מתוח. מחלת [כלי ערוץ] יין נשיאת רגליים היא [מצב של] יאנג מתוח ויין רופס.

מחלת [הערוץ] החודר היא מרידת צ"י ודוחק פנימי [בבטן]. מחלת [הערוץ] המפקח היא נוקשות עמוד השדרה והיפוך [כיפופו לאחור]. מחלת ערוץ העיבור היא [שהאדם] סובל מקשרים פנימיים. זכרים יפתחו 7 בקעים ונקבות יפתחו [גידולי] ריכוז והצטברות.

מחלת ערוץ החגורה היא מלאות בבטן ונפיחות של המותן כאילו [האדם] ישב בתוך מים. אלו הן מחלות שמונת כלי הערוצים יוצאי הדופן.

פרק 4 הצ'י הפורה, המגן ושלושת המחממים

קושייה מספר 30

三十難曰：榮氣之行，常與衛氣相隨不？

然：經言人受氣於穀。穀入於胃，乃傳與五藏六府，五藏六府皆受於氣。其清者爲榮，濁者爲衛，榮行脈中，衛行脈外，榮周不息，五十而復大會。陰陽相貫，如環之無端，故知榮衛相隨也。

האם הצ'י הפורה מתלווה בדרך כלל בתנועתו אל הצ'י המגן?

כך : [הכתבים] הקלאסיים אומרים שהאדם מקבל צ'י מהדגן. הדגן נכנס אל הקיבה ואז מועבר אל חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים. חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים כולם מקבלים צ'י [זה]. [ההיבט] הצלול הינו [הצ'י] הפורה [וההיבט] העכור הינו [הצ'י] המגן. [הצ'י] הפורה נע בתוך כלי [הערוצים] [והצ'י] המגן נע מחוץ לכלי [הערוצים], נעים בכל ללא הרף [ולאחר] חמישים [סבבים] שבים למפגש גדול. [מסלולי] היין והיאנג חודרים אחד לשני בדומה לטבעת חסרת קצוות, מכאן אפשר לדעת [שהצ'י] הפורה [והצ'י] המגן מתלווים האחד לשני.

קושייה מספר 31

三十一難曰：三焦者，何稟何生？何始何終？其治常在何許？可曉以不？

然：三焦者，水穀之道路，氣之所終始也。上焦者，在心下，下膈，在胃上口，主內而不出。其治在臆中，玉堂下一寸六分，直兩乳間陷者是。中焦者，在胃中脘，不上不下，主腐熟水穀。其治有齊傍。下焦者，當膀胱上口，主分別清濁，主出而不內，以傳導也。其治在齊下一寸。故名曰三焦，其府在氣街。一本曰衝。

שלושת המחממים - מה הם מקבלים ועל מה הם אחראיים? היכן הם מתחילים והיכן מסתיימים? היכן הם מוסדרים בדרך כלל? האם ניתן לדעת זאת?

כך: שלושת המחממים הם הדרכים [המשמשות את] המים והדגן, והראשית והסוף של הצ'י. מחמם עליון נמצא תחת הלב ויורד בסרעפת ומעל לפתח הקיבה. אחראי על קליטה וחסר יציאה. [מקום] ניהול [מחלותיו] נמצא במרכז החזה (עיבור 17), 1 צון ו-6 פן תחת היכל הירקן (עיבור 18) בשקע שבקו ישר בין שתי הפטמות.

המחמם האמצעי נמצא במרכז הקיבה, אינו מעל ואינו מתחת [למרכז הקיבה]. הוא אחראי על בישול והבשלה של המים והדגן. [מקומות] ניהול [מחלותיו] נמצאים לצידי הטבור.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

המחמם התחתון [מתחיל] מהפתח העליון של שלפוחית השתן, אחראי על הפרדה בין צלול ועכור, אחראי הוצאה ואינו קולט ומשמש כמוליך. [מקום] ניהול [מחלותיו] נמצא 1 צון תחת הטבור. על כן נקראו בשם "שלושת המחממים", [נקודת] ההתאספות שלהם נמצאת ב"שדרות הצי". ישנם ספרים בהם [נקודת ההתאספות] מכונה בשם "צי" שועט".

פרק 5 האיברים האוצרים והמאפסנים ותופעותיהם

קושייה מספר 32

三十二難曰：五藏俱等，而心肺獨在膈上者，何也？

然：心者血，肺者氣，血爲榮，氣爲衛，相隨上下，謂之榮衛，通行經絡，營周於外，故令心肺在膈上也。

חמשת [האיברים] האוצרים שווי ערך, אך הלב והריאות נמצאים לבדם מעל הסרעפת, מדוע?
כך: הלב [קשור] לדם, הריאות [קשורות] לצי. הדם הינו המפרה והצי הינו המגן, מתלווים האחד לשני [בתנועה] מעלה ומטה. הם נקראים מפרה ומגן [מכיוון] שנעים בתוך הערוצים והחיבורים, משפעלים את כל היקף [הגוף] בחוץ, לכן מביאים לכך שהלב והריאות ימצאו מעל הסרעפת.

קושייה מספר 33

三十三難曰：肝青象木，肺白象金；肝得水而沉，木得水而浮；肺得水而浮，金得水而沉。其意何也？

然：肝者，非爲純木也，乙角也，庚之柔。大言陰與陽，小言夫與婦。釋其微陽，而吸其微陰之氣，其意樂金，又行陰道多，故令肝得水而沉也。肺者，非爲純金也，辛商也，丙之柔。大言陰與陽，小言夫與婦。釋其微陰，婚而就火，其意樂火，又行陽道多，故令肺得水而浮也。

לפחות שתיים, למה שתיים? למה שתיים? למה שתיים?
לפחות שתיים, למה שתיים? למה שתיים? למה שתיים?

הכבד ירוק ומדומה לעץ, הריאות לבנות ומדומות למתכת. כאשר הכבד מונח במים הוא שוקע וכאשר העץ מונח במים הוא צף. כאשר הריאות מונחות במים הן צפות וכאשר מתכת מונחת במים היא שוקעת. מה משמעות הדבר?

הכבד אינו עץ טהור, הינו (גזע) אי (צליל) ג'יא, הרכות של (גזע) גנג. בהיבט הרחב נאמר שהינם יין ויאנג, בהיבט הצר נאמר שהינם איש ואשתו. משחרר את היאנג הזעיר, ושואף את הצי של היין הזעיר, בכוונתו לשמח את המתכת. כמו כן נע ברובו בדרכי היין, על כן גורם לכך שכאשר הכבד מקבל מים הוא שוקע בהם.

הריאות אינן מתכת טהורה, הן (גזע) שין (צליל) שאנג, הרכות של (גזע) פינג. בהיבט הרחב נאמר שהינם יין ויאנג, בהיבט הצר נאמר שהינם איש ואשתו. משחררות את היין הזעיר, נישאות והופכות

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

לאש, בכוונתו לשמח את האש. כמו כן נעות ברובן בדרכי היאנג. על כן גורם הדבר לכך שכאשר הריאות מקבלות מים הן צפות בהם. מדוע כאשר הריאות מבושלות הן שבות לשקוע וכאשר הכבד מבושל הוא שב לצופף? על כן נדע (שגזע) שין אמור לשוב (לגזע) גנג, (גזע) אי אמור לשוב (לגזע) ג'יה.

קושייה מספר 34

三十四難曰：五藏各有聲、色、臭、味、，可曉知以不？

然：《十變》言，肝色青，其臭臊，其味酸，其聲呼，其液泣；心色赤，其臭焦，其味苦，其聲言，其液汗；脾色黃，其臭香，其味甘，其聲歌，其液涎；肺色白，其臭腥，其味辛，其聲哭，其液涕；腎色黑，其臭腐，其味鹹，其聲呻，其液唾。是五藏聲、色、臭、味、也。

藏有七神，各何所藏耶？

然：藏者，人之神氣所舍藏也。故肝藏魂，肺藏魄¹，心藏神，脾藏意與智，腎藏精與志也。

קושייה 34: לכל אחד מחמשת [האיברים] האוצרים יש צליל, צבע, ריח, וטעם [שמשויכים אליו]. האם ניתן להכירם?

כך: [בספר] "עשרת השינויים" נאמר:

צבע הכבד ירוק; ריחו מבאיש; טעמו חמוץ; קולו צעקה; נוזליו דמעות.

צבע הלב אדום; ריחו חרוך; טעמו מר; קולו דיבור; נוזלו זיעה.

צבע הטחול צהוב; ריחו ארומטי (בשומתי?); טעמו מתוק; קולו שירה; נוזלו רוק.

צבע הריאות לבן; ריחן מעופש; טעמן חריף; קולן יבבה; נוזלן נולת.

צבע הכליות שחור; ריחן רקוב; טעמן מלוח; קולן אנחה; נוזלן ריר.

אלה הם הקולות, הצבעים, הריחות, הטעמים, [והנוזלים] של חמשת [האיברים] האוצרים.

לחמשת [האיברים] האוצרים יש שבעה סוגי נפשות. איזו [נפש] אוצר כל אחד מהם?

כך: אצירה היא אצירה ואכלוס של ציי נפשות האדם. על כן הכבד אוצר את הנפש האסטרלית; הריאות אוצרות את הנפש האתרית; הלב אוצר את הנפש; הטחול אוצר את הכוונה והבינה; הכליות אוצרות את התמצית ואת הרצון.

קושייה מספר 35

三十五難曰：五藏各有所，府皆相近，而心肺獨去大腸、小腸遠者，何謂也？

經言心榮肺衛，通行陽氣，故居有上；大腸、小腸傳陰氣而下，故居在下。所以相去而遠也。

又諸府者，皆陽也，清淨之處。今大腸、小腸、胃與膀胱，皆受不淨，其意何也？

然：諸府者，謂是非也。經言：小腸者，受盛之府也；大腸者，傳瀉行道之府也；膽者，清淨之府也；胃者，水穀之府也；膀胱者，津液之府也。一府猶無兩名，故知非也。

小腸者，心之府；大腸者，肺之府；胃者，脾之府；膽者，肝之府；膀胱者，腎之府。小腸謂赤腸，大腸謂白腸，膽者謂青腸，胃者謂黃腸，膀胱者謂黑腸。下焦所治也。

לכל אחד מחמשת [האיברים] האוצרים יש מיקום [מוגדר, והאיברים] המאפסנים [נמצאים] בקרבתם [האיברים האוצרים אליהם הם מזווגים], ואילו רק הלב והריאות, מרוחקים מהמעי הגס והמעי הדק. מה משמעות הדבר?

כך: [בכתבים] הקלאסיים נאמר שהלב [קשור בצ"י] הפורה והריאות [קשורות בצ"י] המגן, פותחים [את דרכי הזרימה] ומניעים [בהן] את הצ"י היאנגי, על כן דרים למעלה. המעי הגס והמעי הדק מעבירים [דרכם] צ"י ייני ומורידים [אותו כלפי] מטה, על כן דרים למטה. על כן [שני זוגות האיברים] נפרדים ומרוחקים האחד מהשני.

כמו כן, כל [האיברים] המאפסנים כולם [מסווגים] כיאנגים, [מקום יאנגי אמור להיות] מקום של צלילות וניקיון. כעת המעי הגס, המעי הדק, הקיבה ושלפוחית השתן כולם מקבלים את מה שאינו נקי. מה משמעות הדבר?

כך: [אמירה] שכל [האיברים] המאפסנים [הם מקומות צלולים ונקיים] אינה נכונה. [בכתבים] הקלאסיים נאמר: המעי הדק [איבר] מאפסן שמקבל את השפע [מקיבה].

המעי הגס הוא [איבר] מאפסן שהוא דרך מעבר למסירה והפרשה. כיס המרה הוא [איבר] מאפסן של צלילות וניקיון. הקיבה היא [איבר] מאפסן של המים והדגן. שלפוחית השתן היא [איבר] מאפסן של נוזלי ג'ין-יה. [איבר] מאפסן אחד אינו יכול להיות בעל שני שמות [ולמלא שני תפקידים], לכן יודעים [שהנאמר בשאלה] שגוי.

המעי הדק הוא [האיבר] המאפסן של הלב, המעי הגס הוא [האיבר] המאפסן של הריאה, כיס המרה הוא [האיבר] המאפסן של הכבד, הקיבה היא [האיבר] המאפסן של הטחול, שלפוחית השתן היא [האיבר] המאפסן של הכליות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

המעיי הדק נקרא המעי האדום, המעי הגס נקרא המעי הלבן, כיס המרה נקרא המעי הירוק, הקיבה נקראת המעי הצהוב, שלפוחית השתן נקראת המעי השחור.
[הם שייכים] לאזור שמנוהל על ידי המחמם התחתון.

קושייה מספר 36

三十六難曰：藏各有一耳，腎獨有兩者，何也？

然：腎兩者，非皆腎也。其左者爲腎，右者爲命門。命門者，諸神精之所舍，原氣之所繫也。故男子以藏精，女子以繫胞，故知腎有一也。

כל אחד [מהאיברים] האוצרים הוא יחיד, רק הכליות הן זוג, מדוע זה כך?

כך: זוג הכליות אינן שתיהן כליות. השמאלית הינה כליה, הימנית הינה שער החיים/גורל. שער החיים הוא מעון כל תמצית הנפש, זה מקום הקשירה של הצי המקור. על כן אצל הגברים היא משמשת לאצירת תמצית ואצל האישה נקשרת אל הרחם, על כן יודעים שיש רק כליה אחת.

三十七難曰：五藏之氣，於何發起，通於何許，可曉以不？

然：五藏者，當上關於九竅也。故肺氣通於鼻，鼻和則知香臭矣；肝氣通於目，目和則知白黑矣；脾氣通於口，口和則知穀味矣；心氣通於舌，舌和則知五味矣；腎氣通於耳，耳和則知五音矣。五藏不和，則九竅不通；六府不和，則留結為癰。

邪在六府，則陽脈不和；陽脈不和，則氣留之；氣留之，則陽脈盛矣。邪在五藏，則陰脈不和；陰脈不和，則血留之；血留之，則陰脈盛矣。陰氣太盛，則陽氣不得相營也，故曰格。陽氣太盛，則陰氣不得相營也，故曰關。陰陽俱盛，不得相營也，故曰關格。關格者，不得盡其命而死矣。

經言氣獨行於五藏，不營於六府者，何也？

然：氣之所行也，如水之流，不得息也。故陰脈營於五藏，陽脈營於六府，如環之無端，莫知其紀，終而復始，其不覆溢，人氣內溫於藏府，外濡於腠理。

מהיכן מתחיל להיפלט צ"י חמשת [האיברים] האוצרים? לאן הוא עובר? האם אפשר להסביר?

כך: תשעת פתחי [החישה הצלולים] הם הבריה העליון של חמשת [האיברים] האוצרים. לפיכך, צ"י הריאות עוברות דרך האף; [כל עוד] האף בהרמוניה, [הוא] יודע [להבדיל בין] ניחוח לסירחון. צ"י הכבד עובר דרך העיניים; [כל עוד] העיניים בהרמוניה, [הן] יודעות [להבדיל בין] שחור ולבן. צ"י הטחול עובר דרך הפה; כל עוד הפה בהרמוניה, [הוא] יודע [להבדיל בין] טעמי הדגנים. צ"י הלב עובר דרך הלשון, כל עוד הלשון בהרמוניה, [היא] יודעת [להבדיל בין] חמשת הטעמים. צ"י הכליות עובר דרך האוזניים; כל עוד האוזניים בהרמוניה, [הן] יודעות [להבדיל בין] חמשת הצלילים. [כאשר] חמשת המחסנים אינם בהרמוניה, תשעת פתחי [החישה הצלולים] בלתי עבירים. [כאשר] ששת [האיברים] המאפסנים אינם בהרמוניה, [הצ"י] יישאר [במקומו] ויקשר לכדי מורסה.

[כאשר] יש פתוגן בששת [האיברים] המאפסנים, כלי [הערוצים] היאנגים אינם בהרמוניה. [כאשר] כלי [הערוצים] היאנגים אינם בהרמוניה. הצ"י [נעצר] ונשאר [במקומו]. [כאשר] הצ"י [נעצר] ונשאר [במקומו], כלי [הערוצים] היאנגים שופעים.

[כאשר] יש פתוגן בחמשת [האיברים] האוצרים, כלי [הערוצים] היינים אינם בהרמוניה. [כאשר] כלי [הערוצים] היינים אינם בהרמוניה. הדם [נעצר] ונשאר [במקומו]. [כאשר] הדם [נעצר] ונשאר [במקומו], כלי [הערוצים] היאנגים שופעים. [כאשר] הצ"י הייני שופע מדי, הצ"י היאנגי אינו מסוגל לתפעל [כראוי] לכן לכך קוראים "התנגדות". [כאשר] הצ"י היאנגי שופע מדי, הצ"י הייני אינו מסוגל לתפעל [כראוי] לכן לכך קוראים "בריה". [כאשר] גם יין וגם יאנג שופעים, [הם] אינם מתפעלים [כראוי] לכן לכך קוראים "בריה והתנגדות". "בריה והתנגדות" הם [מצב בו האדם] לא ישלים את משך חייו וימות [בטרם עת].

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שהצ"י נע אך ורק בחמשת [האיברים] האוצרים ואינו מתפעל את ששת [האיברים] המאפסנים, מדוע [כך הדבר]?

כך: תנועתו של הצ"י היא כמו זרימת המים, [לעולם] אינו נח. לפיכך, [הצ"י] שבכלי [הערוצים] היינים פועל בחמשת [האיברים] האוצרים [והצ"י] שבכלי [הערוצים] היינים פועל בששת [האיברים] המאפסנים. כמו טבעת חסר סוף, אין לדעת היכן תסתיים, מסתיים [ומיד] שב ומתחיל, [כל עוד] אינו מכסה או מציף, צ"י האדם מחמם בפנים את [האיברים] האוצרים והמאפסנים, ומלחלח בחוץ את הקמטים והבקיעים.

פרק 6 מידות האיברים האוצרים והמאפסנים

קושייה מספר 38

三十八難曰：藏唯有五，府獨有六者，何也？

然：所以府有六者，謂三焦也。有原氣之別焉，主持諸氣，有名而無形，其經屬手少陽，此外府也，故言府有六焉。

[איברים] אוצרים יש רק חמישה, רק [איברים] מאפסנים יש שישה, מדוע?

כך: הסיבה לכך שיש שישה [איברים] מאפסנים היא [קיומם של] שלושת המחממים. [הם המקור] הנוסף לצי"י מקורי, [הם] מנחים את כל הצי"י [בגוף], [הם] בעלי שם אך חסרי גשמיות. ערוצם משויך לשאו יאנג של היד. [הם איבר] מאפסן חיצוני. על כן נאמר שיש [איברים] מאפסנים.

קושייה מספר 39

三十九難曰：經言府有五，藏有六者，何也？

然：六府者，正有五府也。然五藏亦有六藏者，謂腎有兩藏也。其左為腎，右為命門。命門者，謂精神之所舍也；男子以藏精，女子以繫胞，其氣與腎通，故言藏有六也。

府有五者，何也？

然：五藏各一府，三焦亦是一府，然不屬於五藏，故言府有五焉。

[יש כתבים] קלאסיים שטוענים שיש חמישה [איברים] אוצרים ושישה [איברים] מאפסנים. הכיצד?

כך: ששת [האיברים] המאפסנים הם באופן תקין [למעשה רק] חמישה [איברים] מאפסנים. כך גם חמשת [האיברים] האוצרים, יש שטוענים שיש בכלל שישה [איברים] אוצרים, וטוענים שלכליות יש שני [איברים] אוצרים.

[האיבר] האוצר השמאלי שלהן הוא כליה, [והאיבר] האוצר הימני שלהן הוא שער החיים. שער החיים הוא מה שמכונה משכן תמצית הנפש. אצל זכרים הוא משמש לאצירת תמצית-זרע ואצל הנקבות הוא מקושר לרחם. הצי"י שלו בעל [מסדרון מעבר] פתוח אל הכליה. לכן יש שמדברים על המצאות שישה [איברים] אוצרים.

ישנם חמישה [איברים] מאפסנים. מה המשמעות?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: לכל אחד מחמשת [האיברים] האוצרים יש [איבר] מאפסן משלו. שלושת המחממים גם הם [איבר] מאפסן אחד, אך הוא אינו משויך לאחד מחמשת [האיברים] האוצרים. על כן יש שאומרים שיש חמישה [איברים] מאפסנים.

קושייה מספר 40

四十難曰：經言肝主色，心主臭，脾主味，肺主聲，腎主液。鼻者，肺之候，而反知香臭；耳者，腎之候，而反聞聲，其意何也？

然：肺者，西方金也，金生於巳，巳者南方火也，火者心，心主臭，故令鼻知香臭；腎者，北方水也，水生於申，申者西方金，金者肺，肺主聲，故令耳聞聲。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שהכבד אחראי על הצבעים. הלב אחראי על הריחות. הטחול אחראי על הטעמים. הריאות אחראיות על הקולות. הכליות אחראיות על הנוזלים. האף הוא [זה שמצביע] על מצב הריאות, אך [למרות שמצופה שהריאות יהיו אחראיות על הקולות] הן דווקא יודעות [להבדיל] בין ניחוח וצחנה. האוזניים הן [אלו שמצביעות] על מצב הכליות, אך [למרות שמצופה שהכליות יעסקו בנוזלי הגוף] הן דווקא מאזינות לקולות. מה המשמעות של כל זה?

כך: הריאות [תואמות לכיוון] מערב [ופאות] המתכת. המתכת נוצרת [במועד שתואם לענף ארצי] si, [ענף ארצי] si [תואם לכיוון] דרום [ופאות] האש. [פאות] האש [תואמת] ללב והלב אחראי על ריחות, על כן הוא מאפשר לאף לדעת [להבדיל] בין ניחוח וצחנה. הכליות [תואמות לכיוון] צפון [ופאות] המים. המים נוצרים [במועד שתואם לענף ארצי] shen, [ענף ארצי] shen [תואם לכיוון] מערב [ופאות] המתכת. [פאות] המתכת [תואמת] לריאות והריאות אחראיות על קולות, על כן הן מאפשר לאוזניים לדעת [להבחין] בקולות.

קושייה מספר 41

四十一難曰：肝獨有兩葉，以何應也？

然：肝者，東方木也。木者，春也。萬物始生，其尚幼小，意無所親，去太陰尚近，離太陽不遠，猶有兩心，故有兩葉，亦應木葉也。

[רק] לכבד בלבד יש שתי אונות/עלים. למה זה מתקשר?

כך: הכבד [תואם לכיוון] מזרח [ופאות] העץ. [פאות] העץ [תואמת לעונת] האביב. [בעונת האביב] ריבוא הדברים מתחילים להיוולד ועודם צעירים וקטנים, אינם חשים קרבה [משפחתית לדבר], עדיין

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קרובים [לחורף שנחשב] תאי יין [לפי חלוקת השנה לארבע התופעות], ואינם רחוקים [מדי מהקיץ שנחשב] תאי יאנג [לפי חלוקת השנה לארבע התופעות], נדמה כאילו יש לה שני לבבות, על כן [לכבד] יש שתי אונות/עלים, [רעיון זה] מקביל [לכך] שלעץ יש עלים.

קושייה מספר 42

四十二難曰：人腸胃長短，受水穀多少，各幾何？

然：胃大一尺五寸，徑五寸，長二尺六寸，橫屈受水穀三斗五升，其中常留穀二斗，水一斗五升。小腸大二寸半，徑八分分之少半，長三丈二尺，受穀二斗四升，水六升合合之太半。迴腸大四寸，徑一寸半，長二丈一尺，受穀一斗，水七升半。廣腸大八寸，徑二寸半，長二尺八寸，受穀九升三合八分合之一。故腸胃凡長五丈八尺四寸，合受水穀八斗七升六合八分合之一，此腸胃長短，受水穀之數也。

肝重四斤四兩，左三葉，右四葉，凡七葉，主藏魂。心重十二兩，中有七孔三毛，盛精汁三合，主藏神。脾重二斤三兩，扁廣三寸，長五寸，有散膏半斤，主裹血，溫五藏，主藏意。肺重三兩三兩，六葉兩耳，凡八葉，主藏魄。腎有兩枚，重一斤一兩，主藏志。

膽在肝之短葉間，重三兩三銖，盛精汁三合。胃重二斤二兩，紆曲屈伸，長二尺六寸，大一尺五寸，徑五寸，盛穀二斗，水一斗五升。小腸重二斤十四兩，長三丈二尺，廣二寸半，徑八分分之少半，左迴疊積十六曲，盛穀二斗四升，水六升三合合之太半。大腸重二斤十二兩，長二丈一尺，廣四寸，徑一寸，當齊右迴十六曲，盛穀一斗，水七升半。膀胱重九兩二銖，縱廣九寸，盛溺九升九合。

口廣二寸半，唇至齒長九分，齒以後至會厭，深三寸半，大容五合。舌重十兩，長七寸，廣二寸半。咽門重十兩，廣二寸半，至胃長一尺六寸。喉嚨重十二兩，廣二寸，長一尺二寸，九節。肛門重十二兩，大八寸，徑二寸大半，長二尺八寸，受穀九升三合八分合之一。

מה אורכם של מהמעיים והקיבה של בני אדם ומה כמות המים והדגן שהם יכולים להכיל? כך: גודל הקיבה הוא 1 צ"ה ו-5 צון, קוטר 5 צון, אורכה 2 צ"ה ושישה צון, היא מתפתלת הצידה וקולטת 3 דואו ו-5 שנג מים ודגן, מתוכן בדרך כלל נשארים 2 דואו דגן ו-1 דואו ו-5 שנג מים. גודל המעי הדק הוא 2 צון וחצי, קוטרו שמונה פן ועוד שלישי פן, אורכו 3 ג'אנג ו-2 צ"ה, הוא קולט 2 דואו ו-4 שנג דגן ושני שלישי גה של מים. גודל המעי החוזר הוא 4 צון, קוטרו 1.5 צון, אורכו 2 ג'אנג ו-1

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

צ'ה, הוא קולט 1 דואו דגן ו-7.5 שנג מים. גודל המעי הגס הוא 8 צון, קוטרו 2.5 צון, אורכו 2 צ'ה ו-8 צון, הוא קולט 9 שנג ש גה ושמינית גה של דגן.

לפיכך אורכם הכולל של המעיים והקיבה הוא 5 ג'אנג 8 צ'ה ו-7 צון, יחדיו קולטים 8 דואו 7 שנג 6 גה ושמינית גה של יי ודגן. אלו מידות האורך של המעיים והקיבה וכמות הדגן והמים שהם [יכולים] לקלוט [ולהכיל].

הכבד שוקל 4 ג'ין ו-4 ליאנג, יש לו שלוש אונות בצד שמאל וארבע אונות בצד ימין, יחדיו שבע אונות. [הכבד] אחראי על אצירת ה-חון. הלב שוקל 12 ליאנג, בתוכו יש 7 נקבים ו-3 שערות, שופע ב-3 גה מיץ תמצית ואחראי על אצירת הנפש. הטחול שוקל 2 ג'ין ו-3 ליאנג, רוחבו בצד השטוח הוא 3 צון, אורכו 5 צון, ויש לו חצי ג'ין של שומן מפוזר והוא אחראי על עטיפת הדם, חימום חמשת [האיברים] האוצרים ואחראי על אצירת הכוונה (Yi). הריאות שוקלות 3 ג'ין ו-3 ליאנג ויש להן שש אונות ושתי אוזניים שהן סך הכל 8 אונות, הן אחראיות על אצירת ה-פו (Po). לכליות יש שתי יחידות, הן שוקלות 1 ג'ין ו-1 ליאנג, הן אחראיות על אצירת ה-רצון (Zhi).

כיס המרה ממוקם בין האונות הקצרות של הכבד הוא שוקל 3 ליאנג ושלושה ג'ו. שופע ב-3 גה של מיץ תמצית. הקיבה שוקלת 2 ג'ין ו-2 ליאנג, צורתה מעוותת סיבובית היא מתכופפת ונמתחת, אורכה צ'ה ו-6 צון, גודלה 1 צ'ה ו-5 צון, קוטרה 5 צון, שופעת ב-2 דואו דגן ו-1 דואו ו-5 שנג מים.

המעי הדק שוקל 2 ג'ין ו-14 ליאנג, אורכו 3 ג'אנג ו-2 צ'ה, עוביו 2.5 צון וקוטרו 8 ושליש פן. הוא מונח מקופל ומסובב אל השמאל כ-16 עיקולים הוא שופע ב-2 דואו ו-4 שנג דגן וב-6 שנג 3 ושני שלישי גה של מים.

המעי הגס שוקל 2 ג'ין ו-12 ליאנג, אורכו 2 ג'אנג ו-1 צ'ה, רוחבו 4 צון קוטרו 1 צון, הוא ממוקם מימין לטבור מסתובב לימין כ-16 עיקולים. הוא שופע ב-1 דואו דגן ו-7.5 שנג מים. שלפוחית השתן שוקלת 9 ליאנג ו-2 ג'ו, עובי ציר האורך הוא 9 צון, שופעת ב-9 שנג ו-9 גה שתן.

עובי הפה הוא 2.5 צון, המרחק בין השפתיים לשיניים הוא 9 פן, העומק בין השיניים אל בית הבליעה הוא 3.5 צון ומכיל 5 גה. הלשון שוקלת 10 ליאנג, אורכה 7 צון, רוחבה 2.5 צון. שער הגרון שוקל 10 ליאנג, רוחבו 2.5 צון, והוא נמשך עד הקיבה לאורך 1 צ'ה ו-6 צון. קנה הנשימה שוקל 12 ליאנג, רוחבו 2 צון אורכו 1 צ'ה ו-2 צון, ויש לו תשעה מקטעים.

הרקטום שוקל 12 ליאנג, גודלו 8 צון, קוטרו מעל 2.5 צון, אורכו 2 צ'ה ו-8 צון, הוא קולט 9 שנג 3 ושמינית גה של דגן.

קושייה מספר 43

四十三難曰：人不食飲，七日而死者，何也？

然：人胃中常有留穀二斗，水一斗五升。故平人日再至圜，一行二升半，日中五升，七日五七三斗五升，而水穀盡矣。故平人不食飲七日而死者，水穀津液俱盡，即死矣。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

אדם שאינו אוכל ושותה, כעבור שבעה ימים ימות, מדוע זה כך?

כך: בקיבת האדם נשאר בדרך כלל דגן בכמות של שני דואו ומים בכמות של דואו אחד וחמישה שנג [סך הכל שלושה דואו וחמישה שנג]. על כן אדם רגיל ייגש לבית הכיסא פעם נוספת באותו היום, בפעם אחת [יפריש] שני שנג וחצי, [סך הכל] חמישה שנג ביום. בשבעה ימים זה חמישה [שנג כפול] שבעה [יוצא] שלושה דואו וחמישה שנג ואז מסתיימים המים והדגן. על כן, אדם רגיל לא אוכל ושותה במשך שבעה ימים ואז מת, זה מכיוון שמים, דגן ונוזלי ג'ין - יה כולם תמו ולכן מת.

קושייה מספר 44

四十四難曰：七衝門何在？

然：唇爲飛門，齒爲戶門，會厭爲吸門，胃爲貴門，太倉下口爲幽門，太腸小腸會爲闌門，下極爲魄門，故曰七衝門也。

היכן נמצאים שבעת השערים?

כך: השפתיים הן השער המעופף, השיניים הן שער הדלת, מכסה הגרון הוא שער השאיפה, הקיבה היא השער הנועז, הפתח התחתון של הממגורה הגדולה הוא השער הסוהר/חבוי/שליי/מרוחק, מקום מפגש המעי הגס עם המעי הדק הוא שער הסורגים, הקצה התחתון היא שער הנפש האתרית, על כן דובר על שבעה שערים.

קושייה מספר 45

四十五難曰：經言八會者，何也？

然：府會大倉，藏會季脅，筋會陽陵泉，髓會絕骨，血會鬲俞，骨會大杼，脈太淵，氣會三焦外一筋直兩乳內也。熱病在內者，取其會之氣穴也。

[הכתבים] הקלאסיים מדברים על שמונה [אזורי] מפגש, מהם?

כך: צ"י [האיברים] המאפסנים מתקבץ [בנקב] "המחסן הגדול".

צ"י [האיברים] האוצרים מתקבץ [בנקב] "הצלע החופשית".

צ"י הגידים/שרירים מתקבץ [בנקב] "מעין גבעונת יאנג".

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

צ"י הלשד מתקבץ [בנקב] "גדיעת העצם".

צ"י הדם מתקבץ [בנקב] "שינוע הסרעפת".

צ"י העצמות מתקבץ [בנקב] "השפע הגדול".

צ"י כלי [הערוצים] מתקבץ [בנקב] "התהום הגדולה".

הצ"י מתקבץ בחלק החיצוני [של הגוף] בשלושת המחממים בגיד/שריר [שנמצא] ישירות בין שני השדיים.

[כאשר] יש מחלת חום בפנים, נבחר בנקב [המתאים] למגש הצ"י [של ההיבט החולה].

קושייה מספר 46

四十六難曰：老人臥而不寐，少壯寐而不寤者，何也？

然：經言少壯者，血氣盛，肌肉滑，氣道通，榮衛之行不失於常，故晝日精，夜不寤。老人血氣衰，氣肉不滑，榮衛之道澇，故晝日不能精，夜不得寐也，故知老人不得寐也。

אנשים זקנים שוכבים אך אינם נרדמים, [בעוד] צעירים חזקים נרדמים ואינם מתעוררים, מדוע זה כך?

כך: [הכתבים] הקלאסיים אומרים שאצל צעירים וחזקים הצ"י והדם שופעים, השרירים והבשר חלקים, דרכי [המעבר של] הצ"י פתוחות [לתנועה], תנועת [הצ"י] הפורה והמגן אינה חורגת מהשגרה. על כן בעלי חיוניות [במהלך] היום ובלילה אינם מתעוררים. הצ"י והדם של אנשים זקנים מועט, בשרם [כבר] אינו חלק, דרכי [התנועה של הצ"י] הפורה והמגן מחוספסות, לפיכך [במהלך] היום אינם יכולים [להיות] בעלי חיוניות ובלילה אינם מצליחים להירדם.

קושייה מספר 47

四十七難曰：人面獨能耐寒者，何也？

然：人頭者，諸陽之會也。諸陰脈皆至頸胸中而還，獨諸陽脈皆上至頭耳，故令面耐寒也。

רק פניו של האדם מסוגלים לשאת קור, מדוע זה כך?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: ראש האדם הוא [מקום] היאספות כל היאנג. כל כלי [הערוצים] היינים כולם מגיעים לצוואר והחזה ומשם חוזרים. רק כל כלי [הערוצים] היאנגים כולם מגיעים מעלה אל הראש, לפיכך [הם] מאפשרים לפנים לשאת את הקור.

פרק 7 העדר ועודף נכון ומשובש

קושייה מספר 48

四十八難曰：人有三虛三實，何謂也？

然：有脈之虛實，有病之虛實，有診之虛實也。脈之虛實者，濡者爲虛，緊牢者爲實。病之虛實者，出者爲虛¹，入者爲實；言者爲虛，不言者爲實；緩者爲虛，急者爲實。診之虛實者，濡者爲虛，牢者爲實；癢者爲虛，痛者爲實；外痛內快，爲外實內虛；內痛外快，爲內實外虛。故曰虛實也。

לאדם יש שלושה [סוגי] העדר ושלושה [סוגי] עודף. מה משמעות הדבר?

כך: יש העדר או עודף [בפעימת הצי"י] שבכלי [הערוצים]; יש העדר או עודף במחלה; יש העדר או עודף באבחון.

העדר או עודף [בפעימת הצי"י] שבכלי [הערוצים] - [דופק] ספוגי [רך] הוא העדר, [דופק] הדוק או נוקשה הוא עודף.

העדר או עודף במחלה - [פגיעה פנימית] שיוצאת [כלפי חוץ] היא העדר, [פגיעה חיצונית של צ"י משובש] שנכנסת [פנימה] היא עודף. [אם המטופל] מדבר זהו העדר, [אם המטופל] אינו מדבר זהו עודף. [אם התפתחות המחלה] מתונה זהו חוסר, [אם התפתחות המחלה] חריפה זהו עודף.

העדר או עודף באבחון - [אם מקום המגע מרגיש לרופא] ספוגי [ורך] זהו העדר, [אם מקום המגע מרגיש] נוקשה זהו עודף. [אם המטופל מרגיש] גרד זהו העדר, [אם הוא מרגיש] כאב זהו עודף.

[אם המטופל חש] כאב [באזור] החיצוני [של הגוף, אך חש] נוחות מבפנים זהו עודף בחוץ והעדר בפנים. [אם המטופל חש] כאב פנימי, [אך באזור] החיצוני [של הגוף חש] נוחות, זהו עודף בפנים והעדר בחוץ. על כן נאמר שיש חוסר ועודף.

קושייה מספר 49

四十九難曰：有正經自病，有五邪所傷，何以別之？

然：經言憂愁思慮則傷心；形寒飲冷則傷肺；恚怒氣逆，上而不下則傷肝；飲食勞倦則傷脾；久坐濕地，強力入水則傷腎。是正經之自病也。

何謂五邪？

然：有中風，有傷暑，有飲食勞倦，有傷寒，有中濕，此之謂五邪。

假令心病，何以知中風得之？

然：其色當赤。何以言之？肝主色，自入為青，入心為赤，入脾為黃，入肺為白，入腎為黑。肝為心邪，故知當赤色也。其病身熱，脅下滿痛，其脈浮大而絃。

何以知傷暑得之？

然：當惡臭。何以言之？心主臭，自入為焦臭，入脾為香臭，入肝為臊臭，入腎為腐臭，入肺為腥臭。故知心病傷暑得之也，當惡臭。其病身熱而煩，心痛，其脈浮大而散。

何以知飲食勞倦得之？

然：當喜苦味也。虛為不欲食，實為欲食。何以言之？脾主味，入肝為酸，入心為苦，入肺為辛，入腎為鹹，自入為甘。故知脾邪入心，為喜苦味也。其病身熱而體重嗜臥，四肢不收，其脈浮大而緩。

何以知傷寒得之？

然：當謔言妄語。何以言之？肺主聲，入肝為呼，入心為言，入脾為歌，入腎為呻，自入為哭，故知肺邪入心為謔言妄語也。其病身熱，洒洒惡寒，甚則喘咳，其脈浮大而濇。

何以知中濕得之？

然：當喜汗出不可止。何以言之？腎主濕，入肝為泣，入心為汗，入脾為液，入肺為涕，自入為唾。故知腎邪入心，為汗出不可止也。其病身熱而小腹痛，足脛寒而逆，其脈沉濡而大。此五邪之法也。

יש [מקרים] בהם הערוצים הרגילים חולים מעצמם, יש [מקרים] בהם זהו נזק [שנגרם] מחמשת הפתוגנים, כיצד מבדילים ביניהם?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: [הכתבים] הקלאסיים [אומרים] שאבל, צער, חרדה, וחשיבת יתר פוגעים בלב; גוף קר, ומשקאות צוננים פוגעים בריאות; שנאה וכעס [גורמים] למרידת צ"י, הוא עולה אך אינו יורד ואז יש פגיעה בכבד; שתייה ומזון [ללא הגבלה] כמו גם עייפות ותשישות פוגעים בטחול; ישיבה ממושכת במקום לח, הפעלת כוח וכניסה למים פוגעים בכליות. [כל אלו הן דוגמאות של] חולי עצמוני של הערוצים הרגילים.

מהם חמשת הפתוגנים?

כך: יש התקפת רוח, יש פגיעת חום-קיץ, יש מזון ומשקה [ללא הגבלה], עייפות ותשישות, יש פגיעת קור, יש התקפת לחות, אלו הם חמשת הפתוגנים.

ניקח לדוגמא מחלת לב, כיצד ניתן לדעת שנוצרה עקב התקפת רוח?

כך: [גוון] הצבע שלה אמור להיות אדום. מדוע אני אומר זאת? [מכיוון] שהכבד אחראי על צבע, [כאשר] נכנס אל עצמו [הגוון] הוא ירוק, [כאשר] נכנס אל הלב [הגוון] הוא אדום, [כאשר] נכנס אל הטחול [הגוון] הוא צהוב, [כאשר] נכנס אל הריאות [הגוון] הוא לבן, [כאשר] נכנס אל הכליות [הגוון] הוא שחור. [צ"י] הכבד [חודר אל הלב ואז] הוא פתוגן של הלב, מכאן יודעים [שגוון] הצבע [שמופיע אצל המטופל] אמור להיות אדום. [תסמיני] מחלתו [של המטופל כוללים] חום גוף, מלאות וכאב תחת הצלעות [ופעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] צפה, גדולה ומיתרית.

כיצד ניתן לדעת [שמחלת הלב] נוצרה עקב פגיעת חום-קיץ?

כך: אמור להיות לו ריח רע. מדוע אני אומר זאת? הלב אחראי על ריח.

[כאשר הצ"י שלון] נכנס אל עצמו הוא ריח שרוף, [כאשר הצ"י שלון] נכנס אל הטחול הוא ריח ניחוח, [כאשר] נכנס אל הכבד הוא ריח מסריח, [כאשר] נכנס אל הכליות הריח הוא מגעיל, [כאשר] נכנס אל הריאות הוא ריח מצחין.

מכאן יודעים שאם הלב חולה עקב פגיעת חום-קיץ, אמור להיות [למטופל] ריח רע. [תסמיני] מחלתו [של המטופל כוללים] חום גוף וחוסר נחת, כאב לב, [ופעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] צפה, גדולה ומפוזרת.

כיצד ניתן לדעת [שמחלת הלב] נוצרה עקב אכילה ושתייה [ללא בקרה] או עייפות ותשישות?

כך: אמור להעדיף את הטעם המר. [בסינדרום] העדר אין תאוה למזון, [סינדרום] עודף יש תאוה למזון. מדוע אני אומר זאת? הטחול אחראי על [העדפת] טעם.

[כאשר הצ"י שלון] נכנס אל הכבד הוא [יעדיף טעם] חמוץ, [כאשר] נכנס אל הלב הוא [יעדיף טעם] מר, [כאשר] נכנס אל הריאות הוא [יעדיף טעם] חריף, [כאשר] נכנס אל הכליות הוא [יעדיף טעם] מלוח, [כאשר] נכנס אל עצמו הוא [יעדיף טעם] מתוק.

מכאן יודעים [שצ"י] פתוגני מהטחול נכנס אל הלב [המטופל] יעדיף את הטעם המר. [תסמיני] מחלתו [של המטופל כוללים] חום גוף, כבדות גוף וחיבה לשינה, חוסר תחושה בארבעת הגפיים, [ופעימת הצ"י] בכלי [הערוצים] צפה, גדולה ואיטית.

כיצד ניתן לדעת [שמחלת הלב] נוצרה עקב פגיעת קור?

כך: אמור להופיע דיבור בהזיה וחוסר שליטה. מדוע אני אומר זאת? הריאות אחראיות על קול.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

[כאשר הצי" שלהן] נכנס אל הכבד [יש קול] זעקה, [כאשר] נכנס אל הלב [יש קול] דיבור, [כאשר] נכנס אל הריאות [יש קול] שירה, [כאשר] נכנס אל הכליות [יש קול] גניחה, [כאשר] נכנס אל עצמו [יש קול] יבבה.

מכאן יודעים [שצי"] פתוגני מהריאות נכנס אל הלב [השפעתו תתבטא] כדיבור בהזיה וחוסר שליטה. [תסמיני] מחלתו [של המטופל כוללים] חום גוף, תיעוב קור כאילו הותזו [מים על הגוף], [כאשר] מחמיר יש גנחת ושיעול [ופעימת הצי"] בכלי [הערוצים] צפה, גדולה ומחוספסת.

כיצד ניתן לדעת [שמחלת הלב] נוצרה עקב התקפת לחות?

כך: אמור להופיע זיעה שיוצאת ואינה פוסקת. מדוע אני אומר זאת? הריאות אחראיות על לחות.

[כאשר הצי" הלחות] נכנס אל הכבד יש דמעות, [כאשר] נכנס אל הלב יש זיעה, [כאשר] נכנס אל הריאות יש ריר, [כאשר] נכנס אל הכליות יש נזלת, [כאשר] נכנס אל עצמו יש רוק.

מכאן יודעים [שצי"] פתוגני מהכליות נכנס אל הלב [השפעתו תתבטא] כזיעה שיוצאת ואינה פוסקת. [תסמיני] מחלתו [של המטופל כוללים] חום גוף וכאבי בטן תחתונה, קור בשוקי הרגליים ומרידה [ופעימת הצי"] בכלי [הערוצים] שוקעת, ספוגית וגדולה. אלו עקרונות [השפעת] חמשת הפתוגנים.

קושייה מספר 50

五十難曰：病有虛邪，有實邪，有賊邪，有微邪，有正邪，何以別之？

然：從後來者爲虛邪，從前來者爲實邪，從所不勝來者爲賊邪，從所勝來者爲微邪，自病者爲正邪。何以言之？假令心病，中風得之爲虛邪，傷暑得之爲正邪，飲食勞倦得之爲實邪，傷寒得之爲微邪，中濕得之爲賊邪。

במחלות יש פתוגן-העדר, יש פתוגן-עודף, יש פתוגן-שודד, יש פתוגן-חלוש ויש פתוגן-רגיל. כיצד נבדיל ביניהם?

כך: [פתוגן] שמגיע מאחור הינו פתוגן-העדר; [פתוגן] שמגיע מקדימה הינו פתוגן-עודף; [פתוגן] שמגיע [מזה] שאינו ניתן לנצח הינו פתוגן-שודד; [פתוגן] שמגיע [מזה] אותו אפשר לנצח הינו פתוגן-חלוש; [כאשר] חולה מתוך עצמו זהו פתוגן-רגיל. מדוע זה נאמר כך? ניקח לדוגמא מחלה של הלב, אם [המחלה] נקלטה עקב התקפת רוח, זהו פתוגן-העדר. אם [המחלה] נקלטה עקב פגיעת חום-קיץ, זהו פתוגן-רגיל. אם [המחלה] נקלטה עקב [צריכה לא מבוקרת] של מזון ומשקה או התשה ועייפות [גופנית] זהו פתוגן-עודף. אם [המחלה] נקלטה עקב פגיעת קור זהו פתוגן-חלוש. אם [המחלה] נקלטה עקב התקפת לחות זהו פתוגן-שודד.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 51

五十一難曰：病有欲得溫者，有欲得寒者，有欲得見人者，有不欲得見人者，而各不同，病在何藏府也？

然：病欲得寒，而欲見人者，病在府也；病欲得溫，而不欲得見人者，病在藏也。何以言之？府者陽也，陽病欲得寒，又欲見人；藏者陰也，陰病欲得溫，又欲閉戶獨處，惡聞人聲，故以別知藏府之病也。

[במצב של] חולי יש [חולים] שחפצים [בקרבה למקור] חום ויש שחפצים [בקרבה למקור] קור; יש שחפצים בחברת אנשים [אחרים], ויש שאינם חפצים לראות אף אדם. כל [המצבים האלו] שונים [האחד מהשני], באילו [אברים] אוצרים או מאפסנים נמצאת המחלה [בכל אחד מהמצבים הללו]?

כך: [במקרים של] מחלה בה האדם חפץ בקור או חפץ בחברת אנשים, המחלה נמצאת [באיברים] המאפסנים. [במקרים של] מחלה בה האדם חפץ בחום, או שאינו חפץ לראות אף אדם, המחלה נמצאת [באיברים] האוצרים. מדוע נאמר כך? [האיברים] המאפסנים הם יאנג; במחלה יאנגית [האדם] חפץ בקור, כמו כן חפץ בחברת אנשים. [האיברים] האוצרים הם יין; במחלה יינית [האדם] חפץ בחום, כמו כן חפץ לסגור את הדלתות ולהיות לבדו, [הוא] מתעב שמיעת קולם של אנשים [אחרים]. מכאן, יודעים להבדיל בין מחלה של [האיברים] האוצרים [והאיברים] המאפסנים

קושייה מספר 52

五十二難曰：府藏發病，根本等不？

然：不等也。

其不等奈何？

然：藏病者，止而不移，其病不離其處；府病者，彷彿貴嚮，上下行流，居處無常。故以此知藏府根本不同也。

[כאשר] מחלה פורצת [באיברים] האוצרים [ובאיברי] המאפסנים, האם בבסיסן הן זהות?

כך: [הן] אינן זהות.

מדוע אינן זהות?

כך: מחלה [שמתפתחת באיברים] האוצרים היא דוממת ואינה מתניידת, מחלתם אינה עוזבת את מקומה. מחלה [שמתפתחת באיברים] המאפסנים, נראית כאילו היא פורצת קדימה רועשת, זורמת מעלה ומטה ואינה דרה במקום קבוע. על כן מכאן אנו יודעים [שמחלות שמתפתחות באיברים] האוצרים או במאפסנים אינן זהות בבסיסן.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

פרק 8 מעבר המחלות באיברים האוצרים והמאפסנים

קושייה מספר 53

五十三難曰：經言七傳者死，間藏者生，何謂也？

打開字典顯示相似段落

然：七傳者，傳其所勝也。間藏者，傳其子也。何以言之？假令心病傳肺，肺傳肝，肝傳脾，脾傳腎，腎傳心，一藏不再傷，故言七傳者死也。間藏者，傳其所生也。假令心病傳脾，脾傳肺，肺傳腎，腎傳肝，肝傳心，是母子相傳，竟而復始，如環之無端，故言生也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שמחלות] שעוברות שבעה [איברים אוצרים, צפי התפתחותן הוא] מוות, [ומחלות] שפוסחות על [איבר] אוצר [במעברן בין האיברים, צפי התפתחותן הוא] חיים. מה זה אומר?

כך: [מחלות] שעוברות דרך שבעה [איברים אוצרים] הן [מחלות] שעוברות [לאיבר אוצר] אותו הן מנצחות [לפי יחסי הריסון של חמש הפאות], [בעוד מחלות] שפוסחות על [איבר] אוצר [במעברן בין האיברים] הן [מחלות] שעוברות [לאיבר האוצר] הבן שלהן [לפי יחסי היצירה של חמש הפאות]. מה זאת אומרת?

למשל מחלה בלב עוברת לריאות, מהריאות עוברת לכבד מהכבד עוברת לטחול, מהטחול עוברת לכליות, מהכליות עוברת ללב. איבר אחד לא [מסוגל לספוג] פגיעה נוספת. לכן נאמר [שמחלות] שעוברות שבעה [איברים אוצרים, צפי התפתחותן הוא] מוות.

[מחלות] שפוסחות על [איבר] אוצר [במעברן בין האיברים] הן [מחלות] שעוברות [לאיבר האוצר] אותו הן יוצרות [לפי כללי היצירה של חמש הפאות].

למשל מחלה בלב, עוברת לטחול, מהטחול מועברת לריאות, מהריאות מועברת לכליות, מהכליות מועברת לכבד, מהכבד מועברת ללב. זה [מצב בו איבר] האם מעביר [לאיבר] בן; [כאשר המחלה מגיעה] לסוף [המחזור] היא מתחילה [מחזור] חדש, כמו טבעת בלי התחלה או סוף. לכן [הכתבים] אומרים [שצפי התפתחות מחלה כזו הוא] חיים.

קושייה מספר 54

五十四難曰：藏病難治，府病易治，何謂也？

打開字典顯示相似段落

然：藏病所以難治者，傳其所勝也；府病易治者，傳其子也。與七傳間藏同法也。

מחלות [האיברים] האוצרים קשות לטיפול, מחלות [האיברים] המאפסנים קלות לטיפול. מה זה אומר?

כך:

[הסיבה לכך] שמחלות [באיברים] האוצרים קשות לטיפול היא [שהמחלה] מועברת [מהאיבר החולה אל האיבר האוצר] אשר אותו הוא מנצח; [הסיבה לכך] שמחלות [באיברים] המאפסנים קלות לטיפול היא [שהמחלה] מועברת [מהאיבר החולה אל האיבר] הבן שלו. דומה הדבר לעיקרון של "[מחלות] שעוברות שבעה [איברים אוצרים]" ו"[מחלות] שפוסחות על [איבר] אוצר [במעברן בין האיברים]".

פרק 9 הצטברויות וריכוזים באיברים האוצרים והמאפסנים

קושייה מספר 55

五十五難曰：病有積、有聚，何以別之？

然：積者，陰氣也；聚者，陽氣也，故陰沉而伏，陽浮而動。氣之所積名曰積，氣之所聚名曰聚。故積者，五藏所生；聚者，六府所成也。積者，陰氣也，其始發有常處，其痛不離其部，上下有所終始，左右有所窮處；聚者，陽氣也，其始發無根本，上下無所留止，其痛無常處，謂之聚。故以是別知積聚也。

בין המחלות יש "הצטברויות" ו"ריכוזים". כיצד ניתן להבדיל ביניהם?

כך: הצטברויות הן צ"י ייני, ריכוזים הם צ"י יאנגי.

[צ"י] ייני שוקע [מטה] ונחבא, [צ"י] יאנגי צף [מעלה] ונע. הצטברות של צ"י נקראת בשם "הצטברות", ריכוז של צ"י נקרא בשם "ריכוז". על כן הצטברויות הן תוצר של חמשת [האיברים] האוצרים וריכוזים מתפתחים בששת [האיברים] המאפסנים.

הצטברויות הן צ"י ייני, מקום התפרצותן נשאר קבוע, וכאבן אינו עוזב את האזור שלהן. [גבולותיהם] העליונים והתחתונים בעלי התחלה וסוף [ברורים], [גבולותיהם] הימניים והשמאליים בעלי מקום התפוגגות [ברור].

ריכוזים הם צ"י יאנגי, מקום התפרצותם חסר שורש. [הם נעים] מעלה ומטה ולא נשארים במקום מסוים; וכאבם חסר מיקום קבוע, מכנים אותם "ריכוזים".

על סמך [הבדלים אלו] ניתן להבדיל בין הצטברויות וריכוזים.

קושייה מספר 56

五十六難曰：五藏之積，各有名乎？以何月何日得之？

然：肝之積名曰肥氣，在左脅下，如覆杯，有頭足。久不愈，令人發咳逆，痰癯，連歲不已。以季夏戊己日得之。何以言之？肺病傳於肝，肝當傳脾，脾季夏適王，王者不受邪，肝復欲還肺，肺不肯受，故留結為積。故知肥氣以季夏戊己日得之。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

心之積名曰伏梁，起齊上，大如臂，上至心下。久不愈，令人病煩心，以秋庚辛日得之。何以言之？腎病傳心，心當傳肺，肺以秋適王，王者不受邪，心復欲還腎，腎不肯受，故留結爲積。故知伏梁以秋庚辛日得之。

脾之積名曰痞氣，在胃脘，覆大如盤。久不愈，令人四肢不收，發黃疸，飲食不爲肌膚。以冬壬癸日得之。何以言之？肝病傳脾，脾當傳腎，腎以冬適王，王者不受邪，脾復欲還肝，肝不肯受，故留結爲積。故知痞氣以冬壬癸日得之。

肺之積名曰息賁，在右脅下，覆大如杯。久不已，令人洒淅寒熱，喘咳，發肺壅。以春甲乙日得之。何以言之？心病傳肺，肺當傳肝，肝以春適王，王者不受邪，肺復欲還心，心不肯受，故留結爲積。故知息賁以春甲乙日得之。

腎之積名曰貴豚，發於少腹，上至心下，若豚狀，或上或下無時，久不已，令人喘逆，骨痠少氣，以夏丙丁日得之。何以言之？脾病傳腎，腎當傳心，心以夏適王，王者不受邪，腎復欲還脾，脾不肯受，故留結爲積。故知貴豚以夏丙丁日得之。此是五積之要法也。

מהם שמותיהן של כל ההצטברות בחמשת [האיברים] האוצרים? באיזה חודש ובאיזה יום הן נוצרות? כך: הצטברויות של הכבד נקראות "צ"י שמן/שופע", הן נמצאות תחת הצלעות בצד שמאל ודומות לכוס הפוכה. יש להן ראש ורגליים. אם אינן מחלימות לאורך זמן רב הן גורמת לאדם לשיעול ומרידת [הצ"י בכיוון התנועה הנכון] וגורמות למחלת ג'ייה יאו (מחלת nue). שנים רבות לאחר מכן הן עדיין לא מגיעות לסופן. [מחלות כאלון] נוצרות בחודש האחרון של הקיץ בימים של גזעים חמישי ושישי (וו ג'י). מדוע אני אומר זאת? כשהריאות חולות הן מעבירות [את הצ"י המשובש] אל הכבד והכבד אמור להעביר אל הטחול. הטחול מולך בחודש האחרון של הקיץ וכשהוא מולך הוא אינו קולט [צ"י] משובש ולכן הכבד מתאוה להחזיר [את הצ"י המשובש] אל הריאות אך הריאות ממאנות לקבלו. לפיכך הוא נשאר ומתגבש לכדי הצטברות. לכן אנו יודעים שמקבלים "צ"י שמן" בחודש האחרון של הקיץ בימים של גזעים שמימיים חמישי ושישי.

הצטברויות של הלב נקראות "קורות נסתרות", הן נמצאות מעל הטבור, הן גדולות כמו זרוע ומגיעות מעלה עד מתחת ללב. אם אינן מחלימות לאורך זמן רב הן גורמת לאדם לאי נחת בלב. [מחלות כאלון] נוצרות בסתיו בימים של גזעים שביעי ושמיני (גנג שין). מדוע אני אומר זאת? כשהכליות חולות הן מעבירות [את הצ"י המשובש] אל הלב והלב אמור להעביר אל הריאות. הריאות מולכות בסתיו וכשהן מולכות הן לא קולטות [צ"י] משובש ולכן הלב מתאוה להחזיר [את הצ"י המשובש] אל הכליות אך הכליות ממאנות לקבלו. לפיכך הוא נשאר ומתגבש לכדי הצטברות. לכן אנו יודעים שמקבלים "קורות נסתרות" בסתיו בימים של גזעים שמימיים שביעי ושמיני.

הצטברויות של הטחול נקראות "צ"י תקוע", הן נמצאות בחלל הקיבה, וגדולות פי כמה מקערה. אם אינן מחלימות לאורך זמן רב הן גורמת לכך שלא ניתן למשוך את ארבעת הגפיים, לפליטת צהבת ולכך שמזון ומשקה לא הופכים לשרירים ועור. [מחלות כאלון] נוצרות בחורף בימים של גזעים תשיעי ועשירי (רן גוי). מדוע אני אומר זאת? כשהכבד חולה הוא מעביר [את הצ"י המשובש] אל הטחול והטחול אמור להעביר אל הכליות. הכליות מולכות בחורף וכשהן מולכות הן לא קולטות [צ"י]

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

משובש ולכן הטחול מתאווה להחזיר [את הצ'י המשובש] אל הכבד אך הכבד ממאן לקבלו. לפיכך הוא נשאר ומתגבש לכדי הצטברות. לכן אנו יודעים שמקבלים "צ'י תקוע" בחורף בימים של גזעים שמימיים תשיעי ועשירי.

הצטברויות של הריאות נקראות "מנוחה וריצה", הן נמצאות תחת צלעות ימין, וגדולות פי כמה מכוס. אם אינן מחלימות לאורך זמן רב הן גורמות [לרתיעה] מקור [ופליטת] חום, גנחת ושיעול והיווצרות גודש בריאות. [מחלות כאלון] נוצרות באביב בימים של גזעים ראשון ושני (ג'יה אי). מדוע אני אומר זאת? כשהלב חולה הוא מעביר [את הצ'י המשובש] אל הריאות והריאות אמורות להעביר אל הכבד. הכבד מולך באביב וכשהוא מולך הוא לא קולט [צ'י] משובש ולכן הריאות מתאוות להחזיר [את הצ'י המשובש] אל הלב אך הלב ממאן לקבלו. לפיכך הוא נשאר ומתגבש לכדי הצטברות. לכן אנו יודעים שמקבלים "מנוחה וריצה" בקיץ בימים של גזעים שמימיים ראשון ושני.

הצטברויות של הכליות נקראות "ריצת חוזירים", הן מתפתחות בשיפולי הבטן ומגיעות למעלה עד מתחת ללב כמו חוזיר. רצים מעלה ומטה באופן לא צפוי. [מחלות כאלון] נוצרות בקיץ בימים של גזעים שלישי ורביעי (בינג דינג). מדוע אני אומר זאת? כשהטחול חולה הוא מעביר [את הצ'י המשובש] אל הכליות והכליות אמורות להעביר אל הלב. הלב מולך בקיץ וכשהוא מולך הוא לא קולט [צ'י] משובש ולכן הכליות מתאוות להחזיר [את הצ'י המשובש] אל הטחול אך הטחול ממאן לקבלו. לפיכך הוא נשאר ומתגבש לכדי הצטברות. לכן אנו יודעים שמקבלים "ריצת חוזירים" בקיץ בימים של גזעים שמימיים שלישי ורביעי.

פרק 10 חמשת ההפרשות ופגיעת קור

קושייה מספר 57

五十七難曰：泄凡有幾？皆有名不？

然：泄凡有五，其名不同。有胃泄，有脾泄，有大腸泄，有小腸泄，有大瘕泄，名曰後重。胃泄者，飲食不化，色黃。脾泄者，腹脹滿，泄注，食即嘔吐逆。大腸泄者，食已窘迫，大便色白，腸鳴切痛。小腸泄者，溲而便膿血，少腹痛。大瘕泄者，裏急後重，數至圜而不能便，莖中痛。此五泄之法也。

כמה סוגי הפרשות [שלשול] קיימות? האם לכולן יש שמות?

כך: ביחד, יש 5 סוגי הפרשות, שמותיהן שונים. יש "הפרשה של הקיבה", "הפרשה של הטחול", "הפרשה של המעי הגס", "הפרשה של המעי הדק" ו"הפרשה של ריכוז גדול". שם נוסף לאחרון הוא "כבדות לאחר [ההפרשה]".

הפרשה של הקיבה, היא העדר התמרה של מזון ומשקה וצבעה צהוב.

הפרשה של הטחול, היא תחושת התנפחות ומלאות של הבטן, הפרשה [נוזלית דוחקת], ברגע שאוכלים נגרמת הקאה ומרידה [של ציי הקיבה].

הפרשה של המעי הגס היא דוחק ולחץ לאחר האוכל, צואה לבנה, קרקורי מעיים וכאב [בטן] חד.

הפרשה של המעי הדק היא דם ומוגלה [יוצאים] בצואה ובשתן ויש כאב בשיפולי הבטן.

שלשול של ריכוז גדול הוא דוחק פנימי וכבדות לאחר [ההפרשה] האדם ילך לעיתים תכופות לשירותים אך [עדיין] לא יצליח להפריש צואה ויפיע כאב בפין. אלו הם הדפוסים של חמש הפרשות [השלשול].

קושייה מספר 58

五十八難曰：傷寒有幾？其脈有變不？

然：傷寒有五，有中風，有傷寒，有濕溫，有熱病，有溫病，其所苦各不同。

中風之脈，陽浮而滑，陰濡而弱；

濕溫之脈，陽濡而弱，陰小而急；

傷寒之脈，陰陽俱盛而緊瀉；

熱病之脈，陰陽俱浮，浮之滑，沉之散瀉；

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

溫病之脈，行在諸經，不知何經之動也，各隨其經所在而取之。

腸寒有汗出而愈，下之而死者；有汗出而死，下之而愈者，何也？

然：陽虛陰盛，汗出而愈，下之即死；陽盛陰虛，汗出而死，下之而愈。

寒熱之病，候之如何也？

然：皮寒熱者，皮不可近席，毛髮焦，鼻槁，不得汗；肌寒熱者，皮膚痛，唇舌槁，無汗；骨寒熱者，病無所安，汗注不休，齒本槁痛。

כמה סוגי "שאנג חאן" קיימים? האם [הם מלווים] בשינויים [בפעימת הצ'ן] בכלי הערוצים?
כך: יש התקפת רוח, יש פגיעת קור, יש לחות חמימה, יש מחלת חום, יש מחלת חמימות. בכל אחד מהם סובלים [מתסמינים] שונים.

בהתקפת רוח [הדופק] בכלי הערוצים [בעמדה] היאנגית צף וחלקלק, [בעמדה] היינית הוא ספוגי וחלש.

בלחות חמימה [הדופק] בכלי הערוצים [בעמדה] היאנגית ספוגי וחלש, [בעמדה] היינית הוא קטן ודוחק.

בפגיעת קור [הדופק] בכלי הערוצים [בעמדה] היאנגית והיינית יחדיו שופע, הדוק ומחוספס.
במחלת חום [הדופק] בכלי הערוצים [בעמדה] היאנגית והיינית יחדיו צף. על פני השטח הוא חלקלק, בעומק הוא מפוזר ומחוספס.

במחלת חמימות [הדופק] בכלי הערוצים [מתאפיין בכך שמחלה זו] עוברת בכל הערוצים. לא ניתן לדעת באיזה ערוץ יש תנועה, בכל [מקרה] נבחר בהתאם לערוץ.

בפגיעת קור [יש מקרים בהם כשגורמים] ליציאת זיעה יחלים וכשמורידים ימות [לעומת זאת יש מקרים בהם כשגורמים] יציאת זיעה ימות וכשמורידים יחלים, מדוע זה כך?

כך: כשהיאנג נעדר והיין שופע, כשתצא זיעה יחלים וכשירידו ימות. כשהיאנג שופע והיין נעדר כשתצא זיעה ימות וכשירידו יחלים.

כיצד נבדיל בין מחלה של חום ומחלה של קור?

כך: כשיש קור וחום בעור, העור לא יתקרב למחצלת, השיער יהיה חרוך והאף יבש אין לייזע. כשיש הקור וחום בשרירים, יהיה כאב בעור, השפתיים והלשון יתייבשו ולא תהיה זיעה. כשיש קור וחום בעצמות, יהיה חסר נחת מהחולי, הזיעה תזלוג ללא הרף ושורשי השיניים יתייבשו וכאבו.

קושייה מספר 59

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

五十九難曰：狂癲之病，何以別之？

然：狂之始發，少臥而不饑，自高賢也，自辨智也，自貴倨也，妄笑好歌樂，妄行不休是也。癲疾始發，意不樂，直視僵仆。其脈三部陰陽俱盛是也。

כיצד ניתן להבדיל בין מחלות שיגעון וכדורך?

כך: בתחילת התפרצות השיגעון, [האדם] נח מעט [מהרגיל] ואינו רעב [ורואה] עצמו [כאדם] רם ונשגב, מדגיש את חוכמתו המיוחדת, ומתנהג בשחצנות וביהירות, צוחק ללא סיבה ונהנה לשיר ולנגן, משוטט ללא סיבה וללא הפסקה. בתחילת התפרצות הדכדוך, מחשבות [האדם] אינן שמחות, הוא [לפתע] שוכב פרקדן ובוהה היישר לפנים, והיין והיאנג בשלוש אזורי [פעימת הצי] בכלי [הערוץ] בפתח הצון] שופעים.

קושייה מספר 60

六十難曰：頭心之病，有厥痛，有眞痛，何謂也？

然：手三陽之脈，受風寒，伏留而不去者，則名厥頭痛；入連在腦者，名眞頭痛。其五藏氣相干，名厥心痛；其痛甚，但在心，手足青者，即名眞心痛。其眞心痛者，旦發夕死，夕發旦死。

במחלות של ראש ולב יש "כאב היפוך" ו"כאב אמיתי". למה הכוונה?

כך: [כאשר כאב הראש נובע מכך] ששלושת כלי [הערוצים] היאנגים של היד קולטים רוח וקור, שמסתתרים ונשארים [בערוצים] ואינם עוזבים, זה נקרא "כאב ראש מהיפוך". [כאשר גורמים אלון] נכנסים ומתחברים למוח, זה נקרא "כאב ראש אמיתי".

[כאשר] צ"י חמשת [האיברים] האוצרים תוקפים האחד את השני, זה נקרא "כאב לב מהיפוך". [כאשר] הכאב הזה חמור ונמצא רק בלב, וכפות הידיים והרגליים [מקבלים גוון] ירוק, זה נקרא "כאב לב אמיתי".

[כאשר מופיע] "כאב הלב אמיתי", [אם] מתפרץ בבוקר, כלילה ימות; אם מתפרץ בלילה, בבוקר ימות.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

פרק 11 אשף, רב אומן, מיומן ופיקח

קושייה מספר 61

六十一難曰：經言望而知之謂之神，聞而知之謂之聖，問而知之謂之工，切脈而知之謂之巧，何謂也？

然：望而知之者，望見其五色，以知其病。聞而知之者，聞其五音，以別其病。問而知之者，聞其所欲五味，以知其病所起所在也。切脈而知之者，診其寸口，視其虛實，以知其病，病在何藏府也。經言以外知之曰聖，以內知之曰神，此之謂也。

הקאנון [הפנימי] אומר: זה שמתבונן ואז יודע מכונה אשף, זה שמקשיב ואז יודע מכונה רבי־אומן, זה ששואל ואז יודע מכונה מיומן, זה שממשש את כלי [הערוצים] ואז יודע מכונה פיקח. מה משמעות האמירה?

כך: אלו שמתבוננים ואז יודעים, הם אלו שמתבוננים ומבחינים בחמשת הצבעים [שמופיעים על גוף האדם] ויודעים מה היא מחלתו.

אלו שמקשיבים ואז יודעים, הם אלו שמקשיבים לחמשת הצלילים [בקולו של אדם] לשם זיהוי מחלתו.

אלו ששואלים ואז יודעים, הם אלו ששואלים את המטופל לאילו מחמשת הטעמים הוא משתוקק בכדי לדעת מאיפה התחילה המחלה והיכן היא נמצאת [כרגע].

אלו שממששים את כלי [הערוצים], הם אלו שבוחנים את פתח-הצוון [של המטופל], רואים [האם יש] עודף או העדר על מנת לדעת מה מחלתו ובאיזה [איבר] מאפסן או אוצר נמצאת מחלתו.

[כוונת] הקאנון לומר שאלו שיודעים מה המחלה על סמך [שינויים] חיצוניים, מכונים רבי־אומנים, ואלו שיודעים מה המחלה על סמך [שינויים] פנימיים, מכונים אשפים.

פרק 12 בארות ופלגים של האיברים האוצרים והמאפסנים

קושייה מספר 62

六十二難曰：藏井榮有五，府獨有六者，何謂也？

然：府者，陽也。三焦行於諸陽，故置一俞，名曰原。府有六者，亦與三焦共一氣也。

[לאיברים] האוצרים יש חמישה [נקבי שינוע כגון] באר ופלג, אך ורק [לאיברים] המאפסנים יש שישה [נקבי כאלו], מה משמעות הדבר?

כך: [האיברים] המאפסנים הם יאנגים. שלושת המחממים מעביר [צ'י] אל כל היאנג, לפיכך מוקם [נקב] שינוע [נוסף] שנקרא "מקור". [כשאומרים] ש"לאיברים] המאפסנים יש שישה" גם זה [מכיוון] שהצ'י שלהם משותף לזה של שלושת המחממים.

קושייה מספר 63

六十三難曰：《十變》言，五藏六府榮合，皆以井為始者，何也？

然：井者，東方春也，萬物之始生。諸歧行喘息，蛭飛蠕動，當生之物，莫不以春而生。故歲數始於春，日數始於甲，故以井為始也。

[הספר] "עשרת השינויים" אומר [שהסדר הכולל של נקבי] המעיין והים של חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] מתחיל [בנקב] הבאר, מדוע זה כך?

כך: באר [משויכת] לכיוון מזרח ואביב, [להם קשר] לתחילת לידת ריבוא הדברים. כל החרקים [מתחילים] לנוע ולנשום, לעוף ולהתפתל. מכל הדברים שאמורים [להתעורר] לחיים אין אחד שלא [יתעורר] לחיים באביב. לכן ספירת [עונות] השנה מתחילה באביב, ספירת הימים מתחילה [בגזע שמימי] ג'יה ומכאן משתמשים בבאר כהתחלה.

קושייה מספר 64

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

六十四難曰：《十變》又言，陰井木，陽井金；陰榮火，陽榮水；陰俞土，陽俞木；陰經金，陽經火；陰合水，陽合土。陰陽皆不同，其意何也？

然：是剛柔之事也。陰井乙木，陽井庚金。陽井庚，庚者，乙之剛也；陰井乙，乙者，庚之柔也。乙爲木，故言陰井木也；庚爲金，故言陽井金也。餘皆倣此。

[הספר] "עשרת השינויים" מוסיף ואומר: באר יינית [היא] עץ, באר יאנגית [היא] מתכת, מעיין ייני [הוא] אש, מעיין יאנגי [הוא] מים, פלג ייני [הוא] אדמה, פלג יאנגי [הוא] עץ, נהר ייני [הוא] מתכת, נהר יאנגי [הוא] אש, איחוד ייני [הוא] מים, איחוד יאנגי [הוא] אדמה, יין ויאנג אינם זהים, מה משמעות הדבר?

כך: מדובר בעניין של רכות ונוקשות. באר יינית [היא גזע] אי עץ, באר יאנגית [היא גזע] גנג מתכת. באר יאנגית [גזע] גנג, [גזע] גנג הוא הנוקשות של [גזע] אי. באר יינית [גזע] אי, [גזע] אי הוא הרכות של [גזע] גנג. [גזע] אי הוא עץ ולכן נאמר שבאר יינית [היא] עץ. [גזע] גנג הוא מתכת ולכן נאמר שבאר יאנגית [היא] מתכת. כל השאר על פי אותו רעיון.

קושייה מספר 65

六十五難曰：經言所出爲井，所入爲合，其法奈何？

然：所出爲井，井者，東方春也，萬物之始生，故言所出爲井也。所入爲合，合者，北方冬也，陽氣入藏，故言所入爲合也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שמקום התקדמות הוא באר, מקום הכניסה הוא איחוד(ים), מה החוקיות שבכך?

כך: מקום ההתקדמות הוא באר. באר היא כיוון מזרח ואביב, תחילת הלידה של ריבוא הדברים ולכן נאמר שמקום ההתקדמות הוא באר. מקום הכניסה הוא איחוד (ים). איחוד הוא כיוון צפון וחורף, הצ'י היאנגי נכנס ונאצר ולכן נאמר שמקום הכניסה הוא איחוד.

קושייה מספר 66

六十六難曰：經言肺之原出于太淵，心之原出于太陵，肝之原出于太衝，脾之原出于太白，腎之原出于太谿，少陰之原出于兑骨，膽之原出于丘墟，胃之原出于

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

衡陽，三焦之原出于陽池，膀胱之原出于京骨，大腸之原出于合谷，小腸之原出于腕骨。十二經皆以俞爲原者，何也？

然：五藏俞者，三焦之所行，氣之所留止也。

焦所行之俞爲原者，何也？

然：臍下腎間動氣者，人之生命也，十二經之根本也，故名曰原。三焦者，原氣之別使也，主通行三氣，經歷於五藏六府。原者，三焦之尊號也，故所止輒爲原。五藏六府之有病者，取其原也。

הקאנון אומר:

המקור של הריאות יוצא [מנקב] (lu9) tai yuan.

המקור של הלב יוצא [מנקב] (ht7) da ling.

המקור של הכבד יוצא [מנקב] (liv3) tai chong.

המקור של הטחול יוצא [מנקב] (sp3) tai bai.

המקור של הכליות יוצא [מנקב] (kid3) tai xi.

המקור של שאו יין יוצא [מעצם] (ht7) dui gu.

המקור של כיס המרה יוצא [מנקב] (gb40) qiu xu.

המקור של הקיבה יוצא [מנקב] (st42) chong yang.

המקור של שלושת המחממים יוצא [מנקב] (tw4) yang chi.

המקור של שלפוחית השתן יוצא [מנקב] (bl64) jing gu.

המקור של המעי הגס יוצא [מנקב] (li4) he gu.

המקור של המעי הדק יוצא [מנקב] (si4) wan gu.

בכל תריסר הערוצים נקב הפלג הוא המקור, מדוע?

כך: [נקבי] הפלגים [שעל גבי הערוצים] של חמשת [האיברים] האוצרים הם המקום בו הצ'י שנשלח על ידי שלושת המחממים נעצר ונשאר.

מדוע [נקבי] הפלגים בהם [הצ'י] שנשלח על ידי המחממים [נעצר ונשאר נקראים] "מקור"?

כך: הצ'י הנע בתווך שבין הכליות ומתחת לטבור הוא החיים של האדם והבסיס והשורש של תריסר הערוצים ולכן נקרא בשם "מקור". שלושת המחממים הם השליח המיוחד של צ'י המקור. הם אחראיים על המעבר של שלושת הצ'י דרך חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים. מקור זה כינוי כבוד של שלושת המחממים לפיכך המקום בו [הצ'י שלהם] עוצר [נקרא] מקור. כשיש מחלה בחמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים, יש לבחור [בערוץ] של כל אחד מהם ולדקור את נקב המקור.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 67

六十七難曰：五藏募皆在陰，而俞在陽者，何謂也？

然：陰病行陽，陽病行陰，故令募在陰，俞在陽。

[נקבי] הצטברות [צ"י האיברים] האוצרים [נמצאים כולם באזור] הייני [של הגוף] ואילו נקבי השינוע [נמצאים באזור] היאנגי [של הגוף]. מה משמעות הדבר?

כך: מחלות ייניות [יכולות] לנוע ליאנג, מחלות יאנגיות [יכולות לנוע] לייני, על כן [נקבי] הצטברות [צ"י האיברים האוצרים] נמצאים [באזור] ייני [ונקבי] שינוע נמצאים [באזור] יאנגי.

קושייה מספר 68

六十八難曰：五藏六府，各有井榮俞經合，皆何所主？

然：經言所出爲井，所流爲榮，所注爲俞，所行爲經，所入爲合。井主心下滿，榮主身熱，俞主體重節痛，經主喘咳寒熱，合主逆氣而泄。此五藏六府其井榮俞經合所主病也。

לכל אחד מחמשת [ערוצי האיברים] האוצרים וששת [ערוצי האיברים] המאפסנים יש [נקבי] באר, מעין, פלג, נהר וים. על [טיפול באילו חלקים] אחראי כל אחד מהם?

כך: [הכתבים] הקלאסיים אומרים שהמקום בו [הצ"י] מתקדם הוא באר, המקום בו הוא זורם זהו מעין, במקום בו הוא נמוג [פנימה] זהו פלג, במקום בו הוא נע זהו נהר, במקום בו הוא נכנס זהו ים. באר אחראי על [טיפול] במלאות תחת הלב. מעיין אחראי על [טיפול] בחום של הגוף. פלג אחראי על [טיפול] בכבדות בגוף וכאב במפרקים. נהר אחראי על [טיפול] בגנחת, שיעול [תיעוב] קור [ופליטת] חום. ים אחראי על [טיפול] מרידת צ"י והפרשות. אלו המחלות עליהן אחראיים [נקבי] באר, מעין, פלג, נהר וים של חמשת [האיברים] האוצרים וששת [האיברים] המאפסנים.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 69

六十九難曰：經言虛者補之，實者瀉之，不實不虛，以經取之，何謂也？

然：虛者補其母，實者瀉其子，當先補之，然後瀉之。不實不虛，以經取之者，是正經自生病，不中他邪也，當自取其經，故言以經取之。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שבחוסר נמלא אותו ובעודף ננקז אותו, [כאשר] אין עודף ואין חוסר, נשתמש בערוץ, מה משמעות הדברים?

כך: בחוסר נמלא את אימו, בעודף ננקז את בנה. יש ראשית למלא אותו ואחר כך לנקז אותו. [כאשר] אין עודף ואין חוסר אז נשתמש בערוץ, זאת מחלה שנוצרת בערוץ עצמו ואינה התקפה של פתוגן [מערוץ] אחר, יש להשתמש בערוץ עצמו ולכן נאמר שנשתמש בערוץ.

קושייה מספר 70

七十難曰：經言春夏刺淺，秋冬刺深者，何謂也？

然：春夏者，陽氣在上，人氣亦在上，故當淺取之；秋冬者，陽氣在下，人氣亦在下，故當深取之。

春夏各致一陰，秋冬各致一陽者，何謂也？

然：春夏溫，必致一陰者，初下針，沉之至腎肝之部，得氣，引持之陰也；秋冬寒，必致一陽者，初內針，淺而浮之至心肺之部，得氣，推內之陽也。是謂春夏必致一陰，秋冬必致一陽。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שבאביב ובקיץ הדיקור שטחי, בסתיו ובחורף הדיקור עמוק, מה משמעות הדבר?

כך: באביב ובקיץ הצ'י היאנגי נמצא למעלה, גם צ'י האדם נמצא למעלה ולכן יש להשתמש בו [ברובד] שטחי. בסתיו ובחורף הצ'י היאנגי נמצא למטה, גם צ'י האדם נמצא למטה ולכן יש להשתמש בו [ברובד] עמוק.

באביב ובקיץ מגיעים ליין אחד ובסתיו ובחורף מגיעים ליאנג אחד, מה המשמעות של זה?

כך: באביב והקיץ חמימים, חייבים להגיע ליין אחד [המשמעות היא] שבתחילת החדרת המחט יש להעמיק עד האזור של הכליות והכבד, לקבל את הצ'י ולמשוך ולאחוז ביין [החוצה]; הסתיו והחורף קרירים, חייבים להגיע ליאנג אחד [המשמעות היא] שבתחילת הכנסת המחט [היא צריכה להיות] שטחית [לגובה של] ציפה שמגיע לאזור של הלב והריאות, לקבל את הצ'י ולדחוף את היאנג פנימה. זאת המשמעות של "באביב ובקיץ חייבים להגיע ליין ובסתיו ובחורף חייבים להגיע ליאנג".

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 71

七十一難曰：經言刺榮無傷衛，刺衛無傷榮，何謂也？

然：鍼陽者，臥鍼而刺之；刺陰者，先以左手攝按所鍼榮俞之處，氣散乃內針。是謂刺榮無傷衛，刺衛無傷榮也。

[בכתבים] הקלאסיים נאמר [שכאשר] דוקרים את [הצ"י] הפורה, אין לפגוע [בצ"י] המגן, [כאשר] דוקרים את [הצ"י] המגן, אין לפגוע [בצ"י] הפורה, מה משמעות הדבר?

כך: [כאשר] דוקרים יאנג, משכיבים את המחט ואז דוקרים אותו; [כאשר] דוקרים יין, יש ראשית ללחוץ עם היד השמאלית במקום דיקור [הצ"י] הפורה [בנקב] השינוע. [לאחר] שהצ"י [המגן] מתפור, נחדיר את המחט. זו [משמעות] האמירה "[שכאשר] דוקרים את [הצ"י] הפורה, אין לפגוע [בצ"י] המגן, [כאשר] דוקרים את [הצ"י] המגן, אין לפגוע [בצ"י] הפורה".

קושייה מספר 72

七十二難曰：經言能知迎隨之氣，可令調之；調氣之方，必在陰陽，何謂也？

然：所謂迎隨者，知榮衛之流行，經脈之往來也。隨其逆順而取之，故曰迎隨。調氣之方，必在陰陽者，知其内外表裏，隨其陰陽而調之，故曰調氣之方，必在陰陽。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים, שאם מסוגלים לזהות אם הצ"י [נע] בהתאם [לכיוון הזרימה הטבעי] או כנגד [לכיוון הזרימה הטבעי], ניתן לווסת [את הזרימה] שלו. האופן לווסת הצ"י חייב להימצא [באבחון] יין ויאנג, מה משמעות הדבר?

כך: משמעות הדברים "בהתאם או כנגד" היא שמבינים את [כיווני] הזרימה של [הצ"י] הפורה והמגן [וכיצד הצ"י] בא והולך בכלי הערוצים. יש להשתמש בו בהתאם לתנועה עם [בכיוון הטבעי] או מרידה בו, על כן נאמר "מתלווה או כנגד". האופן לווסת הצ"י חייב להימצא ביין ויאנג [משמעון] להבין [היכן המחלה על פי] פנים-חוץ ופנימי-חיצוני, ובהתאם [לשיוכם] ליין ויאנג יש לווסת את [הצ"י], על כן נאמר "האופן לווסת הצ"י חייב להימצא ביין ויאנג".

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 73

七十三難曰：諸井者，肌肉淺薄，氣少，不足使也，刺之奈何？

然：諸井者，木也；榮者，火也。火者，木之子，當刺井者，以榮瀉之。故經言補者不可以爲瀉，瀉者不可以爲補，此之謂也。

כל [נקבי] הבארות [ממוקמים באזורים בהם] השרירים והבשר שטחיים ודקים והצי [שם] מועט ואינו מספיק לשימוש [מגוון]. כיצד יש לדקר [בארות כאלה]?

כך: כל [נקבי] הבאר [משויכים לפאות] העץ. כל [נקבי] המעיין [משויכים לפאות] האש.

[פאות] אש היא הבן של [פאות] העץ. על כן [כאשר] רוצים לדקר [נקבי] באר, יש לנקו אותן בעזרת [נקבי] המעיין.

לפיכך - הכתבים [הקלאסיים] אומרים שאין לנקו [במיקומים] שנועדו למילוי [הערוצים], ואין למלא [במיקומים] שנועדו לניקוז [הערוצים]. זו הכוונה כאן.

קושייה מספר 74

七十四難曰：經言春刺井，夏刺榮，季夏刺俞，秋刺經，冬刺合者，何謂也？

然：春刺井者，邪在肝；夏刺榮者，邪在心；季夏刺俞者，邪在脾；秋刺經者，邪在肺；冬刺合者，邪在腎。

其肝、心、脾、肺、腎而繫於春、夏、秋、冬者，何也？

然：五藏一病，輒有五也。假令肝病，色青者肝也，臊臭者肝也，喜酸者肝也，喜呼者肝也，喜泣者肝也。其病眾多，不可盡言也。四時有數，而並繫於春夏秋冬者也。鍼之要妙，在於秋毫者。

הקאנון אומר שבאביב דוקרים באר, בקיץ דוקרים מעיין, בקיץ ארוך דוקרים פלג, בסתיו דוקרים נהר, בחורף דוקרים איחוד, מדוע זה?

כך: באביב דוקרים באר כי הפתוגן בכבד, בקיץ דוקרים מעיין כי הפתוגן בלב, בקיץ הארוך דוקרים פלג כי הפתוגן בטחול, בסתיו דוקרים נהר כי הפתוגן בריאות, בחורף דוקרים איחוד כי הפתוגן בכליות.

כיצד הכבד, הלב, הטחול, הריאות והכליות קשורים לאביב, לקיץ, לסתיו ולחורף?

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

כך: כל מחלה באחד מחמשת [האיברים] האוצרים יכולה להיות אחת מחמש. למשל מחלה בכבד, גוון ירקרק [מראה שהמחלה החלה בכבד ונמצאת עדיין] בכבד. ריח מסריח [מראה שהמחלה החלה בלב ונמצאת כעת] בכבד. חיבה לטעם חמוץ [מראה שהמחלה החלה בטחול ונמצאת כעת] בכבד. נטייה לצעוק [מראה שהמחלה החלה בריאות ונמצאת כעת] בכבד, נטייה לבכות [מראה שהמחלה החלה בכליות ונמצאת כעת] בכבד. יש מחלות רבות כאלו ולכן לא ניתן לדבר על כולן. לארבע העונות יש מספר [סופי, וכל המחלות] קשורות [על סמך הקשר לחמש הפאות] לאביב, לקיץ, לסתיו ולחורף [ולנקבים התואמים בערוצים]. עקרונות הדיקור מופלאים כמו פלומות הסתיו.

פרק 13 מילוי וניקוז בעזרת מחטים

קושייה מספר 75

七十五難曰：經言東方實，西方虛，瀉南方，補北方，何謂也？

然：金木水火土，當更相平。東方木也，西方金也。木欲實，金當平之；火欲實，水當平之；土欲實，木當平之；金欲實，火當平之；水欲實，土當平之。東方肝也，則知肝實；西方肺也，則知肺虛。瀉南方火，補北方水。南方火，火者，木之子也；北方水，水者，木之母也。水勝火，子能令母實，母能令子虛，故瀉火補水，欲令金不得平木也。經曰：不能治其虛，何問其餘。此之謂也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שכאשר] יש עודף בכיוון מזרח והעדר בכיוון מערב ננקז את כיוון דרום ונמלא את כיוון צפון, מה משמעות הדבר?

כך: מתכת, עץ, מים, אש ואדמה אמורים לאזן האחד את השני. כיוון מזרח [משויך לפאות] העץ וכיוון מערב [משויך לפאות] המתכת. [כאשר] העץ מתאווה לעודף, על המתכת לאזן אותו. [כאשר] האש מתאווה לעודף, על המים לאזן אותה. [כאשר] האדמה מתאווה לעודף, על העץ לאזן אותה. [כאשר] המתכת מתאווה לעודף, על האש לאזן אותה. [כאשר] המים מתאווים לעודף, על האדמה לאזן אותה.

כיוון מזרח [מקושר] לכבד, על כן יודעים [שעודף בכיוון מזרח משמעותו] שהכבד בעודף. כיוון מערב [מקושר] לריאות, על כן יודעים [שהעדר בכיוון מערב משמעותו] שהריאות בהעדר. [במקרה כזה] ננקז את האש של כיוון דרום ונמלא את המים של כיוון צפון. [מנקזים את] האש של כיוון דרום [מכיוון] שהאש היא הבן של העץ. [ממלאים את] המים של כיוון צפון [מכיוון] שהמים הם האם של העץ. המים מנצחים את האש, הבן עשוי לגרום לעודף אצל האם, האם עשויה לגרום להעדר אצל הבן, לכן מנקזים את האש וממלאים את המים, מתוך רצון לגרום לכך שהמתכת לא [תצטרך] לאזן את העץ.

הכתבים [הקלאסיים] אומרים: [מי] אינו מסוגל לרפא העדר, כיצד יוכל לטפל בשאר [סוגי המחלות]? לכך הכוונה.

קושייה מספר 76

七十六難曰：何謂補瀉？當補之時，何所取氣？當瀉之時，何所置氣？

然：當補之時，從衛取氣；當瀉之時，從榮置氣。其陽氣不足，陰氣有餘，當先補其陽，而後瀉其陰；陰氣不足，陽氣有餘，當先補其陰，而後瀉其陽。榮衛通行，此其要也。

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

למה הכוונה כשאומרים "מילוי" ו"ניקוז"? מתי רצוי למלא, מתי כדאי להסיר את הצי? מתי רצוי לרוקן, מתי כדאי לשחרר את הצי?

כך: כשצריך למלא, יש ליטול צי [מהצי] המגן; כשצריך לנקו, יש להסיר צי [מהצי] הפורה. כאשר אין מספיק צי יאנגי ויש עודף צי ייני, יש ראשית למלא את [הצי] היאנגי ולאחר מכן לנקו [מהצי] הייני. כאשר אין מספיק צי ייני ויש עודף צי יאנגי, יש ראשית למלא את [הצי] הייני ולאחר מכן לנקו [מהצי] היאנגי. תנועה חסרת חסמים [בדרכי הזרימה] של [הצי] הפורה והמגן היא [המטרה] העיקרית של [אופן הטיפול על ידי ניקוז ומילוי].

קושייה מספר 77

七十七難曰：經言上工治未病，中工治已病者，何謂也？

然：所謂治未病者，見肝之病，則知肝當傳之與脾，故先實其脾氣，無令得受肝之邪，故曰治未病焉。中工治已病者，見肝之病，不曉相傳，但一心治肝，故曰治已病也。

הקאנון [הפנימי] אומר שרופא בעל מיומנות עליונה מטפל טרם התפתחות מחלה, רופא בעל מיומנות בינונית מטפל במחלה שכבר התפתחה, מה המשמעות?

כך: מה שנקרא "מטפל טרם התפתחות המחלה" - רואה מחלה של הכבד ויודע שהכבד אמור להעביר אל הטחול, על כן ראשית מעצים את צי הטחול כדי שלא יקבל את הפתוגן של הכבד, על כן נאמר שמטפל בטרם התפתחות המחלה. "רופא בעל מיומנות בינונית מטפל במחלה שכבר התפתחה" - רואה מחלה בכבד, אינו מבין שתהיה העברה הדדית שם את ליבו לטפל רק בכבד על כן נאמר שמטפל במחלה שכבר התפתחה.

קושייה מספר 78

七十八難曰：針有補瀉，何謂也？

然：補瀉之法，非必呼吸出內針也。

然：知爲鍼者，信其左；不知爲針者，信其右。當刺之時，必先以左手厭按所鍼榮俞之處，彈而努之，爪而下之，其氣之來，如動脈之狀，順鍼而刺之。得氣因

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

推而内之，是謂補；動而伸之，是謂瀉。不得氣，乃與男外女内；不得氣，是謂十死不治也。

בדיקור יש -טכניקות] ניתן למילוי ולניקוז. למה הכוונה?

כך: עקרונות [הטיפול] של מילוי וניקוז אין [פירושן] שחובה להוציא ולהחדיר את המחט [בתיאום עם] נשיפה ושאיפה [של המטופל].

במקום זאת, [אלה] אשר מבינים בדיקור, מסתמכים על [יד] שמאל שלהם; אלה שאינם מבינים בדיקור מסתמכים על [יד] ימין שלהם. כאשר [הרופא] מתכוון לדקר, חובה עליו ללחוץ תחילה בעזרת ידו השמאלית על מקום המעיין או הפלג בו הוא מתכוון לדקר. על הלחץ להיות מופעל במרץ באמצעות הציפורן. עם הגעת הצי" [שמורגשת] מתחת ליד השמאלית של המטפל] בדומה [לפעימת צי" בכלי [הערוצים], [עם התנועה] מחדירים את המחט. [כאשר] מקבלים צי" דוחפים אותו פנימה זה נקרא מילוי. [כאשר] מזיזים ומותחים את [המחט מאזור הצי" המזין לאזור הצי" המגן] זה נקרא ניקוז. אם אין קבלת צי" [נחפש אחריה] אצל גברים בחוץ ואצל נשים בפנים. אם [עדיין] לא מקבלים צי" זה נקרא [מצב אשר בו עשרה מטופלים מתוך] עשרה ימותו ללא [יכולת] לטפל בהם.

קושייה מספר 79

七十九難曰：經言迎而奪之，安得無虛？隨而濟之，安得無實？虛之與實，若得若失；實之與虛，若有若無，何謂也？

然：迎而奪之者，瀉其子也；隨而濟之者，補其母也。假令心病，瀉手主俞，是謂迎而奪之者也。補手主井，是謂隨而濟之者也。所謂實之與虛者，牢濡之意也。氣來實者為得，濡虛者為失，故曰若得若失也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים שיש [לדקור את הערוץ] אל מול [כיוון הזרימה של הצי" ולגזול ממנו] [לשם ניקוז עודף], מדוע לא יתקבל [מצב של] העדר [כתוצאה מכך]? [הם ממשיכים ואומרים] שיש [לדקור את הערוץ כשהמחט] מלווה [את כיוון הזרימה של הצי" לשם הטבה עם] [הצי" ומילוי העדר], מדוע לא יתקבל [מצב של] עודף [כתוצאה מכך]? ריקון ומילוי דומים [לניסיון] להרוויח או להפסיד, מילוי וריקון דומים ליש ולאין, מה משמעות הדבר?

כך: "דיקור] אל מול וגזלה ממנו" זה ניקוז של הבן של [הערוץ בעל העודף]; "דיקור] מלווה לשם הטבה עמו" זה מילוי האמא של [הערוץ שבחוסר]. ניקח לדוגמא מחלה בלב [פאזת אש]. ניקוז של הפלג [פאזת אדמה] של [ערוץ] היד ושליט הלב, זה מה שנקרא "דיקור] אל מול וגזלה ממנו". מילוי של הבאר [פאזת עץ] של [ערוץ] היד ושליט הלב, זה מה שנקרא "דיקור] מלווה לשם הטבה עמו". [הרעיון] שנקרא מילוי וריקון בעל משמעות של ריכוך והקשחה. [אם] הצי" מגיע [קשיח] עודף זהו רווח, [אם הצי" מגיע] רך ונעדר זהו הפסד. לפיכך [הכתוב] אומר שזה דומה לרווח והפסד.

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

קושייה מספר 80

八十難曰：經言有見如入，有見如出者，何謂也？

然：所謂有見如入者，謂左手見氣來至，乃內針；針入見氣盡，乃出針。是謂有見如入，有見如出也。

[הכתבים] הקלאסיים אומרים [שכאשר הצי] מובחן יש להחדיר [את המחט], [וכאשר] מובחן יש לשלוף. מה משמעות הדבר?

כך: מה שנקרא "מובחן יש להחדיר" זה מה שנקרא [כאשר] יד שמאל מבחינה שהצי הגיע [למקום הדיקור יש להחדיר] את המחט פנימה. [לאחר] שהמחט הוחדרה ומבחינים שהצי התפוגג, יש לשלוף את המחט. זה מה שנקרא "כאשר מובחן יש להחדיר וכאשר מובחן יש לשלוף".

קושייה מספר 81

八十一難曰：經言無實實虛虛，損不足而益有餘，是寸口脈耶？將病自有虛實耶？其損益柰何？

然：是病，非謂寸口脈也。謂病自有實虛也。假令肝實而肺虛，肝者木也，肺者金也，金木當更相平，當知金平木。假令肺實而肝虛，微少氣，用針不瀉其肝，而反重實其肺，故曰實實虛虛，損不足而益有餘，此者中工之所害也。

הכתבים [הקלאסיים] אומרים שאין למלא עודף [ואין] לרוקן העדר, [כלומר, לא] להזיק [למה שכבר] אינו מספיק [ולא] להוסיף [למה שכבר] בעל עודפים. האם זה עוסק [בפרשנות שגויה לאבחנת פעימת הצי] בכלי [הערוצים] שבפתח הצון? [או בכך] שבמחלה עצמה יש עודף והעדר? מה זה אומר "להזיק" ו"להוסיף"?

כך: זה [מתייחס] למחלה [שמחמירה עקב טיפול שגוי]; אין מדובר [בפרשנות שגויה לאבחנת פעימת הצי] בכלי [הערוצים] שבפתח צון. [המשפט] מדבר על ריקון ומילוי של מחלה עצמה. למשל עודף בכבד וחוסר בריאות. הכבד הוא עץ והריאות הן מתכת. [פאות] מתכת ועץ אמורות לאזן האחת את השנייה, [אנו] אומרים לדעת שהמתכת מאזנת את העץ [על פי יחסי ריסון של חמש הפאות, אך אינה מסוגלת]. למשל [כאשר יש] עודף בריאות והעדר בכבד ומעט צי, ומשתמשים במחט אך לא על מנת למלא את [ההעדר] שבכבד, אלא דווקא להכפיל את העודף שבריאות, לפיכך [אפשר] לקרוא

קאנון 81 הקושיות של הקיסר הצהוב

לזה "למלא עודף ולרוקן העדר", "להזיק [למה שכבר] אינו מספיק ולהוסיף [למה שכבר] בעל עודפים". אלו [סוגי] הנזקים שגורמים בעלי מיומנות [רפואית] בינונית.